

Uvod v civilno pravo

Avtor:
Marko Brus

NOVA
UNIVERZA

**NOVA
UNIVERZA**

© Marko Brus. Imetnik licence je Nova univerza. distribuirano pod pogoji licence Creative Commons Attribution – NonCommercial 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>), ki dovoljuje uporabo, distribucijo in razmnoževanje za nekomercialne namene, pod pogojem, da je izvirnik pravilno citiran.

Naslov: Uvod v civilno pravo

Avtor: doc. dr. Marko Brus (Nova univerza, Evropska pravna fakulteta)

Recenzenta: izr. prof. dr. Sara Ahlin Doljak (Nova univerza, Evropska pravna fakulteta)
doc. dr. Nana Weber (Nova univerza, Evropska pravna fakulteta)

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
[COBISS.SI](#)-ID [146347779](#)
ISBN 978-961-96191-1-7 (PDF)

Založnik:
Nova univerza, Znanstvena založba
Delpinova ulica 18b, 5000 Nova Gorica, Slovenija
tel. 01 251 44 85, e-pošta: publishing@nova-uni.si

Izdajateljica:
Nova univerza, Evropska pravna fakulteta
Delpinova ulica 18B, 5000 Nova Gorica
tel +386 31 687 788
www.epf.nova.uni.si, info@epf.nova-uni.si

Odgovorna oseba založnika:
izr. prof. Boštjan Brezovnik, dekan

Odgovorna oseba izdajateljice:
mag. Olga Jambrek, direktorica

Tehnični urednik:
mag. Boštjan Miha Jambrek

Leto izdaje: 2023

Leto prve slovenske izdaje: 2022

Cena: brezplačen izvod

<https://doi.org/10.31601/2023.B015> ISBN 978-961-96191-1-7 (PDF)
© Nova univerza, 2023

Dostopno na: <https://press.nova-uni.si>

**NOVA
UNIVERZA**

Uvod v civilno pravo

Avtor:
Marko Brus

Nova Gorica, 2023

Uvod v civilno pravo

MARKO BRUS

Povzetek Skripta se nanaša na vso snov, ki se predava pri predmetu Uvod v civilno pravo. Ima tri dele. V prvem delu je mogoče najti nekaj splošnih naukov o pravu in pa tudi kratek pregled zgodovine civilnega prava v Sloveniji. Osrednji del je drugi del, ki se nanaša na pravne posle na splošno in s pravnimi posli povezane pravice in obveznosti. Največ pozornosti je namenjeno pogodbi. Ta del se začne z naukom o sklenitvi pogodbe, nadaljuje pa s predpostavkami za veljavnost pravnega posla. Nadaljuje se s nekaterimi stranskimi, vendar pogosto uporabljenimi pogodbenimi določbami, npr. s pogojem in rokom. Zaključí se z obravnavo zastopanja. Zadnji del se nanaša na pravico. V tem okviru opredeli različne vrste pravic in njihovo pridobitev. V okviru tega dela se nahaja tudi posebno obravnava ugovorov. Povsem na koncu tega dela so nauki o pravnih subjektih in objektih.

Ključne besede: • Pravni posel • pogodba • veljavnost • pravica

---

NASLOV AVTORJA: doc. dr. Marko Brus, Nova univerza, Evropska pravna fakulteta, Delpinova ulica 18B, 5000 Nova Gorica, Slovenija, e-pošta: marko.brus@epf.nova-uni.si

<https://doi.org/10.31601/2023.B015> ISBN 978-961-96191-1-7 (PDF)
© Nova univerza, 2023

Dostopno na: <https://press.nova-uni.si>.

Kazalo

Uvod	1
Uvod v zasebno pravo	3
1 Pravo, zasebno pravo in državljansko pravo.....	3
2 Razvoj splošnega zasebnega prava na ozemlju Republike Slovenije.....	5
3 Uporaba prava.....	6
Pogodba, izjava volje in pravni posel	9
1 Pogodba.....	9
2 Izjava volje.....	11
3 Pravni posel.....	12
4 Razlaga pogodbe	12
Sklenitev pogodbe	15
1 Ponudba in sprejem ponudbe	15
2 Splošni pogoji pogodbe.....	17
3 Soglasje in nesoglasje	18
Učinki in predpostavke veljavnosti pravnega posla	21
1 Pojem predpostavk za veljavnost pravnega posla.....	21
2 Predmet obveznosti	25
3 Nagib, namen in pogodbeni podlaga.....	26
4 Poslovna sposobnost	27
Napake volje in podobni primeri	31
1 Pregled	31
2 Nedopustna grožnja.....	31
3 Bistvena zmota.....	32
4 Prevara (zvijača, sleparija).....	33
5 Navidezna pogodba.....	33
6 Oblika pravnega posla.....	34
7 Vsebinske omejitve pravnega posla in njegova neveljavnost.....	36
8 Čezmerno prikrajšanje in oderušvo kot posebna primera vsebinskih mej dvostranske pogodbe.....	38
Soglasje, pogoj in rok	41
1 Soglasje k pogodbi	41
2 Pogoj	42
3 Rok in trenutek (termin).....	42

Zastopanje	45
1 Zastopanje	45
2 Predpostavke in učinki zastopanja	45
3 Zastopanje brez upravičenosti za zastopanje.....	46
4 Pooblastilo (upravičenost za zastopanje na temelju pravnega posla).....	47
5 Zloraba upravičenja za zastopanje in pravni posel s samim sabo	49
Vsebina in izvrševanje subjektivnih pravic.....	53
1 Zasebnopravno razmerje in pravica	53
2 Pridobitev pravice.....	55
3 Zahtevki.....	56
4 Ugovori materialnega prava	57
5 Ugovor zastaranja.....	57
Pravni subjekti.....	59
1 Človek (fizična oseba).....	59
2 Pravne osebe.....	59
Pravni objekti.....	61
1 Pravni objekti na splošno	61
2 Stvari	62
Vprašanja za ponovitev.....	63
Literatura in viri.....	65
1 Temeljna literatura	65
2 Komentar.....	65
3 Monografije	65
4 Seznam kratic	65
Predlogi naslovov za zaključna dela	67

Uvod

Uvod v zasebno pravo se nanaša na vse tisto, kar naj bi bilo skupno celotnemu zasebnemu pravu. V ta okvir sodijo temeljni nauki o izjavi volje, pravnem poslu, predpostavkah za sklenitev in za veljavnost pravnega posla, zastopanju, raznih vrstah pravic, pravnih subjektih in pravnih objektih. Poleg tega se predmet in skripta nanašata še na vrsto stranskih področij, ki jih tu ni treba naštevati.

Uvod v zasebno pravo je torej predmet, ki se nanaša na tisto, kar bi lahko bilo urejeno v posebni knjigi zasebnopravnega (civilnega) zakonika, v njegovem splošnem delu. Kaj takšnega v slovenskem pravu ne obstaja. Ker ne obstajata niti zasebnopravni zakonik, niti splošni del civilnega zakonika, je bilo treba gradivo zbrati po znanstvenih načelih, in v različnih zakonih. Največ ga je v Obligacijskem zakoniku, precej manj pa v drugih zakonih.

doc. dr. Marko Brus

Uvod v zasebno pravo

1 Pravo, zasebno pravo in državljsansko pravo

1.1 Pravo

Pravo v objektivnem smislu je isto kot pravni red. To pa je celota pravnih predpisov, ki urejajo medsebojno razmerje skupine ljudi ali pa razmerje do nadrejenega nosilca vrhovne oblasti. V primeru kršitve uporabi država prisilo.

V Republiki Sloveniji se uporabljajo norme prava Republike Slovenije in EU.

1.2 Zasebno pravo in javno pravo

Zasebno pravo (civilno pravo v ožjem smislu) je tisti del prava, ki ureja razmerja med posameznimi enakopravnimi člani skupnosti.

Javno pravo ureja razmerja posameznika do države in drugih nosilcev javne oblasti ter razmerja nosilcev javnopravne oblasti med seboj. Temelji na razmerjih nadrejenosti in podrejenosti.

Ista oseba lahko ravna na temelju pravil zasebnega ali tudi javnega prava. To je odvisno od konkretnega položaja.

Primer: če Republika Slovenija izda gradbeno dovoljenje, ravna kot oblast. Uporablja se javno pravo.

Če Republika Slovenija kupi papir, na katerem bo spisano gradbeno dovoljenje, ne ravna kot oblast. Uporablja se zasebno pravo. To bo pravo prodajne pogodbe.

1.3 Splošno zasebno (civilno) pravo (državlansko pravo)

1.3.1 Pojem

Državlansko pravo je del zasebnega (civilnega) prava, ki velja za vsakogar.

Deli se na 5 glavnih področij:

- splošni del zasebnega prava,
- obveznostno pravo (obligacijsko pravo),
- stvarno pravo,
- družinsko pravo in
- dedno pravo.

Obveznostno (obligacijsko) pravo se nadaljnje deli na splošni del in na posebni del. Pozor: splošni del se kot pojem pojavlja dvakrat: enkrat kot splošni del zasebnega prava in drugič kot splošni del obveznostnega prava.

1.3.2 Razmejitev med splošnim zasebnim pravom in posebnimi pravnimi področji

Posebej pomembna posebna pravna področja so: gospodarsko pravo, pravo intelektualne lastnine in delovno pravo.

Gospodarsko pravo vsebuje tista posebna pravila, ki se nanašajo na pridobitno dejavnost opravljajoče se osebe. Pridobitna dejavnost je tista, ki se opravlja na trgu zaradi pridobivanja dobička.

Pravo intelektualne lastnine se nanaša na duhovne stvaritve. Deli se na avtorsko pravo in pravo industrijske lastnine.

Delovno pravo je pravo odvisnih, nesamostojnih delavcev.

1.3.3 Zakonska ureditev

Obstaja množstvo zakonov. Najpomembnejši je OZ. V OZ je urejen pretežni del splošnega dela zasebnega prava, in poleg tega obveznostno pravo.

1.4 Vsebina splošnega dela zasebnega prava

Nanaša se na opredelitev zasebnega prava, izjavo volje in pravni posel, zastopanje, pogoj in rok, pravne subjekte in pravne objekte.

2 Razvoj splošnega zasebnega prava na ozemlju Republike Slovenije

2.1 Rimsko pravo kot temelj sodobnega zasebnega prava

Corpus iuris civilis kot temeljni spoznavni vir za rimsko pravo. Sestavljen je iz 4 delov (Institucije, Digeste [Pandekte], Kodeks, Novele). Najpomembnejše so Digeste. Te niso nič drugega kot izvlečki iz spisov najpomembnejših rimskih pravnikov.

Recepcija rimskega prava v Svetem rimskem cesarstvu nemške narodnosti je pomenila, da se je v Svetem rimskem cesarstvu nemške narodnosti uporabljalo rimsko pravo, če ni bilo kakšnega sodobnejše pravne norme.

2.2 Razvoj ideje o kodifikaciji prava

Zakoni in drugi pravni viri sedaj večinoma vsebujejo splošne in abstraktne norme. Rimsko pravo še ni obstajalo v takšni obliki. Zamisel o kodifikaciji se je razvijala šele od 17. stoletja naprej, hkrati s tem pa tudi pravna tehnika, kako sestaviti splošne in abstraktne pravne norme.

Najbolj znane kodifikacije zasebnega prava so: Code Civil (1804), Obči državljanski zakonik (1811), Bürgerliches Gesetzbuch (1896).

2.3 Pravni razvoj v Sloveniji po sprejetju Občega državljanskega zakonika do sprejetja OZ

Na večini sedanjega slovenskega ozemlja je veljal Obči državljanski zakonik; izjema je bila Prekmurje. Na Primorskem je bilo po priključitvi Italiji začelo veljati italijansko pravo. V Prekmurju je po prvi svetovni vojni začel veljati Obči državljanski zakonik.

Po drugi svetovni vojni je Jugoslavija sprejela vrsto predpisov na posameznih pravnih področjih. Najdalj so se uporabljala pravna pravila Občega državljanskega zakonika za obveznostno pravo in za stvarno pravo. Pravna pravila obveznostnega prava so se uporabljala predvsem do sprejetja Zakona o obligacijskih razmerjih leta 1978, po sprejetju ZOR pa je takšnih pravnih pravil Občega državljanskega zakonika ostalo le še malo. S sprejetjem Obligacijskega zakonika leta 2001 so se prenehala uporabljati skoraj vsa preostala pravila Občega državljanskega zakonika iz področja obveznostnega prava.

Podoben je bil razvoj na področju stvarnega prava. S sprejetjem jugoslovanskega Temeljnega zakona o lastninskopravnih razmerjih leta 1980 so se prenehala uporabljati številna stvarnopravna pravila Občega državljanskega zakonika. Po sprejetju Stvarnopravnega zakonika leta 2002 pa so se prenehala uporabljati še ostala pravna pravila Občega državljanskega zakonika.

3 Uporaba prava

3.1 Pojem uporabe prava

Uporaba prava je uporaba zakonskih določb na življenjskem dogodku. Življenjski dogodek opisuje dejansko stanje. Dejansko stanje ni isto kot dejanski stan!

Pravne norme vsebujejo abstraktni dejanski stan in odredajo pravno posledico. Uporablja se pravni silogizem.

Abstraktni dejanski stan je zgornji stavek pravnega silogizma. Dejansko stanje je spodnji stavek pravnega silogizma. Sklep (sklepanje) je pravna posledica.

3.2 Razlaga zakona

Uporabljajo se predvsem štiri metode razlage zakonov: jezikovna (gramatična), sistematična, zgodovinska (historična) in namenska (teleološka).

Pravni posel

Pogodba, izjava volje in pravni posel

1 Pogodba

Pogodba je vrsta pravnega posla, pri katerem se naj bi dosegel cilj z vsaj dvema soglasnima izjavama volje.

Glavne (in hkrati najpogostejše) vrste pogodb ureja OZ. V posebnem delu OZ so tako npr. urejene:

- prodajna pogodba,
- podjemna pogodba,
- zakupna (najemna) pogodba,
- darilna pogodba itn.

Za prodajno pogodbo je značilno, da se z njo prodajalec zaveže kupcu, nanj (na kupca) prenesti lastninsko pravico na stvari. Kupec se zavezuje k plačilu (čl. 435 ods. 1 OZ). Prodajalec se s prodajno pogodbo lahko tudi zaveže na kupca prenesti kakšno pravico (čl. 435 ods. 2 OZ).

Na primer: s prodajno pogodbo proda P svoje gorsko kolo kupcu K za 500 EUR. Ali pa: K kupi v Hoferju kilogram grozdja za 2 EUR. Prodajalec je Hofer.

Podjemna pogodba je povsem drugačna kot prodajna pogodba. S podjemno pogodbo se podjemnik zaveže, da bo opravil kakšno storitev za naročnika. Naročnik se zaveže k plačilu storitve (čl. 619 OZ).

Na primer: naročnica N pri frizerki P naroči striženje las. N se zaveže plačati 30 EUR za striženje las.

Zakupna pogodba (tudi: najemna pogodba) je pogodba, s katero se zakupodajalec (najemodajalec) zaveže, da bo zakupniku (najemniku) izročil določeno stvar v rabo. Ta se zavezuje, da bo za to plačal zakupnino (čl. 587 ods. 1 OZ).

Na primer: študentka Ne si izgovori uporabo študentske sobe od najemodajalke Ni. Študentka Ne se zaveže plačati za uporabo te sobe.

Darilna pogodba je pogodba, s katero se darovalec zaveže na obdarjenca prenesti neko pravico, na primer lastninsko pravico. Obdarjenec se ne zaveže k nobeni nasprotni dajatvi ali storitvi (čl. 533 ods. 1 OZ).

Na primer: darovalec D prenese na obdarjenca O lastninsko pravico na osebnem avtomobilu. O darovalcu D v zameno za to ne da ničesar.

Prodajna, podjemna in zakupna pogodba so si sicer med seboj precej različne, imajo pa skupno značilnost: vsaka od obeh pogodbenih strank se v korist druge stranke zaveže nekaj dati ali storiti.

Le darilna pogodba je drugačna: pri njej se le ena stranka zaveže nekaj dati drugi stranki. Druga stranka se ne zaveže ničesar dati ali storiti.

1.1 Pogodbena prostost

1.1.1 Prostost sklenitve pogodbe

Praviloma ni nihče dolžan skleniti pogodbe (čl. 17 ods. 1 OZ). Obstajajo sicer izjeme, te pa so redke. Obstaja torej prostost sklenitve pogodbe.

1.1.2 Vsebinska prostost

Praviloma lahko stranki skleneta pogodbo s takšno vsebino, kot sami želita (člena 2 in 3 OZ). Včasih je vsebina pogodbe določena s predpisi; v tem primeru se morata stranki držati teh predpisov. Pogodbeni stranki tudi ne smeta kršiti drugih prisilnih predpisov ali morale (čl. 3 in čl. 86 ods. 1 OZ).

1.2 Pojem pogodbe

Pogodba je sporazum dveh pogodbenih strank o bistvenih pogodbenih sestavinah (čl. 15 OZ). Pogodba je vselej dvostranski pravni posel.

Dvostranski pravni posel pomeni, da obstajata dve pogodbeni stranki.

2 Izjava volje

2.1 Pojem

Izjava volje je zasebnopravni izraz volje, ki je usmerjen k dosegu pravne posledice.

Izjava volje je lahko hkrati tudi že pravni posel.

Izjav volje je veliko različnih vrst: npr. ponudba, sprejem ponudbe, odstop od pogodbe, odpoved pogodbe itn.

2.2 Načini izražanja volje

Volja se lahko izrazi izrecno ali sklepčno. Izrecna izjava je tista, pri kateri je mogoče voljo razbrati iz same izjave neposredno, brez kakšne razlage.

Na primer: P reče K, da mu lahko proda svoje gorsko kolo za 500 EUR.

Ali pa: P v elektronski pošti napiše K, da mu je pripravljen prodati svoje gorsko kolo za 500 EUR.

Nobena posebna razlaga ni potrebna za to, da se v teh dveh primerih ugotovi, kaj želi izjaviti P, namreč svojo voljo, prodati gorsko kolo za 500 EUR.

Sklepčno se izjavi volja z ravnanjem, iz katerega je mogoče zanesljivo sklepati na obstoj volje (čl. 18 ods. 1 OZ).

Na primer: K pride v trafiko, vzame v roke časopis, bankovec pa položi na pult pred blagajno.

Četudi bo K ves čas molčal, bo trafikantka iz ravnanja K (vzjetja časopisa v roke, položitve denarja na pult pred blagajno) zanesljivo lahko sklepala, kaj K želi doseči: kupiti časopis.

V nekaterih, sicer dokaj redkih primerih, se volja lahko izjavi le na določen način, sicer ne velja. Izjavljena mora torej biti na običen (formalen) način. Na primer, volja mora biti izjavljena pisno.

2.3 Oddaja in prejem izjave volje

Izjava volje učinkuje od prejema (ne: sprejema!) naprej. Ne učinkuje torej že z oddajo.

2.4 Oblika izjave volje

Čl. 51 ods. 1 OZ: načelo neobličnosti. Če pa je obličnost predpisana, potem je pogodba nična (čl. 55 ods. 1 OZ).

3 Pravni posel

Pravni posel je dejanski stan, ki je sestavljen iz vsaj ene izjave volje, pogosto pa še iz drugih elementov, in na katerega pravni red veže nastop zelene pravne posledice.

Pravni posel je širši pojem kot pogodba, saj vključuje poleg pogodb tudi enostranske pravne posle. Za nastanek enostranskega pravnega posla je potrebna izjava volje le enega samega nosilca pravic in obveznosti, in izpolnjevanje zakonskih predpostavk za nastanek določene vrste pravnega enostranskega pravnega posla.

Primeri različnih vrst pravnih poslov so:

- enostranski pravni posel: pooblastitev, javna obljuba nagrade, oporoka;
- enostransko zavezujoč pravni posel: darilna pogodba;
- dvostransko zavezujoč pravni posel: prodajna, podjemna, zakupna (najemna) pogodba in še mnogo drugih.

Pozor: enostranski pravni posel in enostransko zavezujoč pravni posel nista isto!

Razlika med temi tremi vrstami pravnih poslov je pomembna zato, ker so med njimi bistvene razlike tako glede nastanka pravnega posla, kot tudi glede pravil, ki veljajo za njihovo prenehanje in kršitve pogodbenih obveznosti.

4 Razlaga pogodbe

4.1 Naravna in normativna razlaga izjave volje

Poznamo dve vrsti razlagi pogodbe: naravno in normativno. Pri naravni razlagi se skuša ugotoviti notranja volja izjavljajočega. Normativna (objektivna) razlaga je tista, pri kateri se skuša ugotoviti objektivni pomen izjave volje.

4.2 Razlaga pogodbe, kakor je urejena v Obligacijskem zakoniku

4.2.1 Normativna (objektivna) razlaga pogodbe

Čl. 82 ods. 1 OZ določa, da se morajo pogodbeni določila razlagati tako, kot se glasijo. V čl. 82 ods. 1 OZ je torej predvidena normativna razlaga pogodbe.

4.2.2 Razlaga spornih določil

Sporna so določila, glede katerih razlage se stranki ne strinjata. Pri razlagi se ne upošteva dobesednega pomena uporabljenih izrazov, temveč se poskuša ugotoviti skupen namen pogodbenikov. Določila se skuša razložiti tako, kot ustreza načelom obligacijskega prava (čl. 82 ods. 2 OZ).

4.2.3 Razlaga nejasnih določil

Veljajo tri preprosta pravila (čl. 83 in 84 OZ):

- nejasna določila pogodbe, katere osnutek je pripravila in predložila ena stranka drugi stranki, se razložijo v korist druge stranke. Druga stranka je tista, ki ni pripravila osnutka pogodbenih določil;
- nejasna določila v enostransko zavezujoči pogodbi se razlaga tako, da so pravila čim lažja za zavezanca;
- nejasna določila v dvostransko zavezujoči pogodbi se razložijo tako, da so vzajemne dajatve v pravičnem razmerju.

Sklenitev pogodbe

1 Ponudba in sprejem ponudbe

1.1 Ponudba in vabilo k ponudbi

1.1.1 Pojem ponudbe in vabila k ponudbi

Glede na čl. 22 OZ je ponudba:

- določeni osebi
- dan
- predlog za sklenitev pogodbe
- z vsemi bistvenimi pogodbenimi sestavinami.

Bistvene pogodbene sestavine so praviloma opredeljene v prvem členu poglavja, v katerem je urejena posamezna vrsta pogodbe.

Vabilo k ponudbi je (čl. 24 ods. 1 OZ):

- nedoločenemu krogu oseb
- dan
- predlog za sklenitev pogodbe
- z vsemi bistvenimi pogodbenimi sestavinami.

Primeri vabil k ponudbi so: katalogi, ceniki, tarif, oglasi.

Razlika v predpostavkah med vabilom k ponudbi in ponudbo je v tem, da je ponudba dana določeni osebi, vabilo k ponudbi pa nedoločenemu krogu oseb.

Druga razlika je v učinkih: vabilo k ponudbi ne veže, ponudba pa veže ponudnika.

1.1.2 Učinek ponudbe

Ponudba ponudnika veže (čl. 25 ods. 1 OZ). To pomeni, da lahko v času, ko ponudba veže, prejemnik ponudbo sprejme in tako povzroči sklenitev pogodbe, ponudnik pa tega ne more preprečiti.

1.1.3 Prenehanje veljavnosti ponudbe

Če je ponudba dana ustno navzoči osebi, velja le kratek čas, razen če izhajajo iz okoliščin, da ima naslovnik nekaj časa za premislek (čl. 26 ods. 4 OZ).

Odsotni osebi dana ponudba veže le toliko časa, kolikor je običajno potrebno, da ponudba prispe do odsotnega naslovnika, da jo ta preuči, odloči o njej in da odgovor o sprejemu prispe do ponudnika (čl. 26 ods. 3 OZ).

Če je v ponudbi določen rok, do katerega mora biti sprejeta, velja do izteka roka (čl. 26 ods. 1 OZ).

1.2 Sprejem

1.2.1 Pojem in predpostavke veljavnosti

Sprejem ponudbe je izjava volje, s katero naslovnik obvesti ponudnika, da se strinja s ponudbo. Ponudnik jo mora praviloma prejeti (čl. 28 ods. 1 OZ).

Naslovnikov molk praviloma ne pomeni sprejema ponudbe (čl. 30 ods. 1 OZ).

1.2.2 Učinek sprejema

S sprejetjem ponudbe je pogodba sklenjena (čl. 28 ods. 1 OZ). Če ponudba ni sprejeta, pogodba ni sklenjena. Ker ni sklenjena, kot takšna niti ne obstaja. Pogodba je neobstoječa.

Pogodba je sklenjena v času prejema ponudbe in v kraju ponudnikovega sedeža ali prebivališča (čl. 21 OZ).

1.2.3 Obveznost sprejema ponudbe

Praviloma ne obstaja obveznost sprejema ponudbe. Če mora kdo izjemoma že po zakonu skleniti pogodbo, lahko zainteresirana oseba zahteva sklenitev pogodbe (čl. 17 ods. 1 OZ).

1.3. Pogajanja

Pogajanja so sestavljena iz ponudb in nasprotnih ponudb. Ne zavezujejo. Praviloma opustitev pogajanj ne vodi do kakršnihkoli pravnih posledic (čl. 20 ods. 1 OZ). Izjemi sta določeni v čl. 20 ods. 2 in 3 OZ.

1.4 Realne pogodbe

Večina pogodb se sklene že, če se doseže soglasje volj strank (čl. 15 OZ!). Te pogodbe se imenujejo konsenzualne pogodbe.

Realne pogodbe so pogodbe, za katerih sklenitev ne zadošča soglasje volj, temveč je potrebna tudi oprava dajatve ali storitve ene pogodbene stranke, da je pogodba sploh sklenjena.

Primera: pogodba o ari (čl. 64 OZ) in nadomestna izpolnitev (čl. 283 OZ).

1.5 Opcija kot poseben primer

Opcija je pravica, da se z izjavo volje enostransko, brez kakršnekoli izjave volje drugega pogodbenika, sklene pogodba. Opcijska pravica temelji na pogodbi, ki je bila že prej sklenjena med strankama. V tej pogodbi se je druga pogodbenična stranka že prej strinjala, da bo sklenila pogodbo, če bo opcijski upravičenec dal potrebno izjavo volje.

Primer opsijske pravice v slovenskem pravu je odkupna pravica (čl. 38 ods. 5 st. 1 Stvarnopravnega zakonika).

2 Splošni pogoji pogodbe

2.1 Pomen splošnih pogojev pogodbe in pravni viri

Splošni pogoji pogodbe so za množstvo pogodb vnaprej formulirani pogodbenična določila, ki jih ena stranka (uporabnik) postavi drugi pogodbenični stranki pri sklenitvi pogodbe. Vnaprej so lahko formulirani bodisi v obliki formularne pogodbe, bodisi na kakšen drug način tako, da se pogodba nanje lahko sklicuje.

2.2 Prednosti in slabosti splošnih pogojev pogodbe

Prednosti: poenostavitev in pocenitev sklepanja pogodb, omogočitev nastanka dobro pretehtanega pogodbenega besedila.

Slabost splošnih pogojev pogodbe je v tem, da lahko postavijo drugo stranko v slabši položaj.

2.3 Pojem splošnih pogojev pogodbe

Splošni pogoji pogodbe so za množstvo pogodb vnaprej izoblikovana pogodbeno določila (»pogodbeni pogoji«). Pojavljajo se v dveh pravno enakovrednih oblikah: kot formularna pogodba (= pogodba na obrazcu) ali pa se nanje lahko pogodba tudi le sklicuje. V zadnjem primeru se lahko priložijo tudi kot priloga.

2.4 Vključitev splošnih pogojev pogodbe v pogodbo

Splošni pogoji pogodbe veljajo, če so vsebovani v formularni pogodbi ali če se nanje sklicuje pogodba (čl. 120 ods. 1 OZ).

Zavezujejo drugo stranko le, če so ji bili v času sklenitve pogodbe znani ali bi ji morali biti znani (čl. 120 ods. 3 OZ).

2.5 Razlaga splošnih pogojev pogodbe

Veljajo običajne metode razlage. Poseben dogovor ima vselej prednost pred splošnimi pogoji pogodbe (čl. 120 ods. 4 OZ).

Ker je splošne pogoje pogodbe pripravil in predlagal uporabnik, se nejasna določila razlagajo v korist drugega pogodbenika, in ne uporabnika (čl. 83 OZ).

2.6 Vsebinski nadzor nad splošnimi pogoji pogodbe

Nična so določila splošnih pogojev pogodbe, ki nasprotujejo namenu sklenjene pogodbe ali dobrim poslovnim običajem (čl. 121 ods. 1 OZ).

Sodišče lahko zavrne uporabo posameznih določil splošnih pogojev pogodbe, ki drugi stranki jemljejo pravico do ugovorov, ali tistih določil, na temelju katerih izgubi pravice iz pogodbe ali roke ali so sicer nepravilna ali pretirano stroga zanjo (čl. 121 ods. 2 OZ).

3 Soglasje in nesoglasje

3.1 Soglasje (konsenz)

3.1.1 Pojem in zakonska ureditev

Predpostavka za sklenitev pogodbe je sporazum med strankama glede bistvenih pogodbenih sestavin (čl. 15 OZ). Gl. tudi čl. 29 ods. 1 in 2 OZ.

3.1.2 Soglasje

Je podano, če se izjavi volj vsebinsko ujemata. Lahko se celo ne ujemata, dovolj je že, da se ujemata resnični volji. Pogodba je tudi sklenjena, če je bil dosežen zunanji konsenz, obstajal pa je notranji disenz.

3.1.3 Posledice

Če je doseženo soglasje, je pogodba sklenjena (čl. 15 OZ). Kot takšna od dosege soglasja naprej obstaja in daje pravne učinke. Iz nje nastanejo obveznosti vsaj za eno, pogosteje pa za obe pogodbeni stranki (čl. 125 ods. 1 OZ). Pogodbo je treba izpolniti (čl. 9 ods. 1 OZ).

3.2 Nesoglasje (dsenz)

Nesoglasje obstaja, če se volji strank ne ujemata. Nesoglasje je lahko skrito ali odkrito.

Nesoglasje je odkrito, če se stranki zavedata, da nista dosegli soglasja.

Skrito je tisto nesoglasje, katerega se stranki ne zavedata. Menita, da sta dosegli soglasje, čeprav ga v resnici nista.

Pri odkritem nesoglasju o bistvenih sestavinah pogodba, pogodba ni sklenjena. Enaka je pravna posledica pri skritem nesoglasju glede narave pogodbe, podlage ali predmeta pogodba: pogodba ni sklenjena. Le pri skritem nesoglasju o drugih bistvenih sestavinah velja pogodba za sklenjeno.

Učinki in predpostavke veljavnosti pravnega posla

1 Pojem predpostavk za veljavnost pravnega posla

1.1 Pojem in razmejitev od predpostavk za sklenitev pogodbe

Če pogodbenika dosežeta soglasje o bistvenih sestavinah pogodbe, je pogodba sklenjena (čl. 15 OZ). Od sklenitve naprej obstaja kot takšna. V primeru disenza ni pogodba niti sklenjena (arg. e čl. 15 OZ).

Posledica neveljavnosti pogodbe bo, da upravičenec iz pogodbe od zavezanca ne bo mogel zahtevati izpolnitve obveznosti. Vendar je način uveljavljanja neveljavnosti pravnega posla različen: pravni posel je lahko neveljaven zaradi ničnosti ali pa zaradi izpodbitja.

Predpostavke za veljavnost pravnega posla je skupno poimenovanje za naslednjih 6 skupin primerov:

- pogodbeni predmet je nemogoč, nedopusten, nedoločen ali nedoločljiv,
- neobstoj ali nedopustnost cause (podlage),
- poslovna nesposobnost,
- obstoj napake volje ali podobnega primera (z izjemo sklenitve navidezne pogodbe),
- kršitev določb o predpisani obliki,
- kršitev vsebinskih omejitev.

1.2 Dolžnost izpolnitve pogodbe kot posledica veljavnosti pogodbe ali katerega drugega pravnega posla

Glavna posledica veljavnosti pogodbe je, da ustvari zahtevek za vsaj eno pogodbeno stranko (čl. 125 ods. 1 OZ). To pomeni, da je upravičenec iz pogodbe upravičen zahtevati od zavezanca izpolnitev obveznosti (čl. 239 ods. 1 OZ).

Če sta P kot prodajalec in K kot kupec sklenila pogodbo za prodajo gorskega kolesa proti plačilu 500 EUR, bo torej lahko P zahteval od K 500 EUR, K pa od P izročitev gorskega kolesa.

Zavezanec iz pravnega posla mora izpolniti prav tisto, k čemur se je zavezal (čl. 282 ods. 1 OZ), ob pravem času (brez zamude!), na pravem kraju (čl. 289 in nasl. OZ) in v pravi kakovosti. Če ne ravna tako, krši pogodbo. Če krši pogodbo, določa že OZ pravne posledice.

Če zavezanec iz pravnega posla izpolni svojo obveznost tako, kot je treba, njegova obveznost ugasne, saj je izpolnjena (čl. 270 ods. 1 OZ). Če tako ravnata obe stranki iste pogodbe, preneha obveznost obeh strank.

1.3 Učinkovanje pravnega posla: zavezovalni in razpolagalni pravni posel

Namen (končni cilj) prodajne pogodbe je, da kupec postane lastnik kupljene stvari, prodajalec pa lastnik denarja (čl. 435 ods. 1 OZ). Enako je tudi, če prodajalec proda kupcu pravico (čl. 435 ods. 2 OZ). Končni cilj za kupca je, da postane imetnik pravice.

Pri tem pa se postavi vprašanje, kakšen učinek ima sklenjena prodajna pogodba sama po sebi. Še posebej se takšno vprašanje lahko postavi glede lastništva gorskega kolesa in denarja (od kupnine).

Torej:

- Ali postane kupec K lastnik gorskega kolesa že s sklenitvijo prodajne pogodbe? Ali pa je potrebno kaj drugega?
- Ali postane prodajalec P lastnik denarja že s sklenitvijo pogodbe? Ali pa je potrebno kaj drugega? Povsem enako vprašanje se postavi tudi, če je predmet prodajne pogodbe pravica.

Enaka vprašanja se postavijo pri vrsti drugih pogodb, ne le pri prodajni pogodbi. Poenostavi se jih lahko tako: kaj je potrebno, da pride do razpolage s pravico?

1.3.1 Pojem razpolage

Prenos, obremenitev, sprememba ali prenehanje neke pravice je razpolaga. Razpolaga se lahko s pravicami stvarnega prava (npr. lastninsko pravico) in obveznostnega ali katerega drugega prava (npr. terjatvijo).

1.3.2 Zavezovalni in razpolagalni pravni posel, načelo abstraktnosti in kavzalnosti

a) Enotnost in ločevanje, zavezovalni in razpolagalni pravni posel

Če se za pravnoposlovno razpolaganje z neko pravico zahteva en sam pravni posel, velja načelo enotnosti.

Če se za pravnoposlovno razpolaganje z neko pravico zahtevata dva pravna posla, velja načelo ločevanja. Tadva posla sta zavezovalni in razpolagalni pravni posel.

Z zavezovalnim pravnim poslom se utemelji obveznost k dajatvi ali storitvi (opravi).

Z razpolagalnim pravnim poslom se stvar ali pravica prenese, obremeni, spremeni ali odpravi.

b) Izvedba načela ločevanja: sistem abstraktnosti in kavzalnosti

Razpolagalni pravni posel je lahko v razmerju kavzalnosti ali abstraktnosti do razpolagalnega pravnega posla. Če je v razmerju abstraktnost, velja razpolagalni pravni posel neodvisno od zavezovalnega. Če torej ne velja zavezovalni pravni posel, ostane abstraktni posel veljaven. Če pa velja načelo kavzalnosti, povzroči neveljavnost zavezovalnega pravnega posla še neveljavnost razpolagalnega pravnega posla.

c) Publicitetni akt kot dodatna predpostavka za razpolago

Poleg zahteve po sklenitvi enega ali dveh pravnih poslov je lahko predpostavka za razpolago s stvarjo še publicitetni akt (npr. izročitev premičnine, vpis lastninske pravice na nepremičnini v zemljiško knjigo).

1.3.3 Ureditev v slovenskem pravu

Po slovenskem pravu je jasno, da ima (v vsakem primeru) obveznostnopravna pogodba zgolj zavezovalni pravni učinek. Poenostavljeno: pogodbe, kot jih ureja OZ, pripeljejo zgolj do zaveze k razpolaganju s kakšno pravico. S pravico samo se s sklenitvijo pogodbe še ne razpolaga.

Značilen primer takšne obveznostnopravne pogodbe je prodajna pogodba. Da učinkuje zgolj tako, da ustvarja zavezo, je razvidno iz samega besedila čl. 435 ods. 1 OZ. »S prodajno pogodbo se prodajalec zavezuje, da bo stvar ... izročil kupcu tako, da bo ta pridobil lastninsko pravico, kupec pa se zavezuje, da bo prodajalcu plačal kupnino.«

Besedilo zakona torej niti z besedo ne omenja, da se s sklenitvijo prodajne pogodbe že prenese lastninska pravica; s sklenitvijo pogodbe nastane zgolj obveza k prenosu lastninske pravice. Šele z izpolnitvijo pogodbe pride do prenosa lastninske pravice.

Enako je tudi pri prodajni pogodbi glede kakšne pravice. »Prodajalec ... pravice se zavezuje, da bo kupcu priskrbel prodano pravico ... .«

Do razpolage torej ne pride s sklenitvijo prodajne pogodbe. Potrebno je storiti še nekaj več, da pride do razpolage s stvarjo ali pravico. Sporno je kvečjemu, ali je tisto, kar je potrebno storiti za razpolago poseben dodaten pravni posel, ali pa kaj drugega.

Za razpolago s premično stvarjo je potrebna izročitev (čl. 60 ods. 1 Stvarnopravnega zakonika).

Za razpolago z nepremičnino je potrebno zemljiškoknjižno dovolilo (člena 49, 23 Stvarnopravnega zakonika). Tega izstavi oseba, ki bo pravico izgubila ali katere pravica bo spremenjena, torej na primer prodajalec ali darovalec. Potreben je tudi vpis v zemljiško knjigo (člen 7 Zakona o zemljiški knjigi).

Za razpolago s pravico je potreben odstop terjatve (cesija; čl. 417 ods. 1 OZ). Tako mora na primer prodajalec terjatve terjatev odstopiti kupcu. Šele z odstopom terjatve je terjatev prenesena na kupca.

1.4 Predpostavke za veljavnost pogodbe

Pravni posel je sicer lahko sklenjen, vendar pa ne bo veljal. Pomembno: če posel ni bil niti sklenjen, potem je odveč vsakršno razmišljanje o njegovi veljavnosti. Odločanje o veljavnosti pravnega posla je mogoče šele, če je bil pravni posel sklenjen, sicer pa ne.

Predpostavke za veljavnost pogodbe je mogoče uvrstiti v šest skupin primerov.

Če je pogodbeni obveznost nemožna, nedopustna nedoločena ali nedoločljiva, je pravni posel ničen (čl. 35 OZ).

Če ne obstaja podlaga pravnega posla ali pa je nedopustna, je pravni posel ničen (čl. 39 ods. 4 OZ).

Če je ena bila vsaj ena od pogodbenih pri sklepanju pravnega posla poslovno nesposobna, je pravni posel ničen (čl. 41 ods.1 in 3 OZ). Če je bila vsaj ena od pogodbenih strank delno poslovno nesposobna, je pravni posel izpodbojen (čl. 41 ods.1 in 3 OZ).

Če je pri sklepanju pogodbe obstajala katera od napak volje, so pravne posledice različne. Pogodba je večinoma izpodbojna. Če se stranke pri sklepanju pogodbe niso držale predpisane oblike, je takšna pogodba nična (čl. 55 ods. 1 OZ).

Če je pri sklepanju pogodbe bil kršen kakšen drug prisilni predpis ali je bila kršena morala, je pravna posledica prav tako praviloma ničnost (čl. 86 ods. 1 in čl. 119 ods. 1 OZ).

2 Predmet obveznosti

2.1 Uvod

Predmet obveznosti je zgolj drugačno poimenovanje za obveznost.

Obveznost stranke je lahko v dajatvi ali storitvi. Opustitev in trpljenje sta namreč zgolj vrsti storitve (čl. 34 ods. 1 OZ).

Če je obveznost nemogoča, nedopustna ali nedoločljiva, je pogodba nična (čl. 35 OZ).

2.2 Nemožni, nedopustni in nedoločljivi predmet obveznosti

Razlikuje se med začetno in naknadno nemožnostjo. Začetna je tista nemožnost, ki je obstajala v času sklenitve pogodbe. Naknadna je tista nemožnost, ki je nastala po sklenitvi pogodbe.

Poleg tega se lahko razlikuje med objektivno (stvarno) in subjektivno (osebno) nemožnostjo. Prva je podana, če s pogodbo obljubljeni dajatve ali storitve nihče ne more opraviti. Druga je podana, če je ne more izvršiti dolжник, lahko pa bi jo kdo drug.

Mogoče si je predstavljati torej naslednje pare nemožnosti:

- začetna objektivna nemožnost,
- začetna subjektivna nemožnost,
- naknadna objektivna nemožnost,
- naknadna subjektivna nemožnost.

Na katero od teh nemožnosti meri čl. 35 OZ? Na začetno objektivno nemožnost. Na to lahko sklepamo iz drugih določb OZ, konkretno členov 440, 116 in 117 OZ. Zadnja dva člena se očitno nanašata na naknadno nemožnost izpolnitve že zato, ker se njuno besedilo nanaša na dajatev ali storitev, ki je postala nemogoča. To pa pomeni, da ni bila nemogoča že od samega začetka. Začetek pa je sklenitev pogodbe.

Pravna posledica začetne nemožnosti izpolnitve je ničnost pogodbe (čl. 35 OZ). Začetna subjektivna nemožnost ne vodi do ničnosti pogodbe (arg. e čl. 440 OZ). Nedopustna je obveznost, ki je v nasprotju s prisilnimi predpisi ali moralo (čl. 37 OZ).

Obveznost je nedoločljiva, če se je ne da določiti niti iz opisnih podatkov pogodbe (čl. 38 ods. 1 OZ).

2.3 Naknadna nemožnost

Obveznost lahko postane nemogoča šele po sklenitvi pogodbe. Gre za naknadno subjektivno ali objektivno nemožnost (členi 116, 117, 329 in nasl. OZ). Ne vodi do ničnosti pogodbe. Pravne posledice so sicer različne.

3 Nagib, namen in pogodbeni podlaga

3.1 Nagib in namen v pogodbi; nagib kot causa

Zdi se, da OZ nagib (motiv) razume kot tisti razlog, ki korenini v preteklosti in ki je bistveno vplival na odločitev za določeno ravnanje, zlasti na odločitev v prid sklenitve pogodbe (čl. 40 ods. 2 OZ).

Namen ene pogodbene stranke je cilj, torej tisto, kar želi stranka doseči s svojim ravnanjem, neka korist. Namen je usmerjen v prihodnost.

Nagib na veljavnost pogodbe praviloma ne vpliva (čl. 40 ods. 1 OZ). Izjemoma pa lahko: če je ena stranka sklenila pogodbo z nedopustnim nagibom, drugi pogodbenik pa je to vedel ali bi bil moral vedeti, je pogodba nična (čl. 40 ods. 2 OZ).

3.2 Podlaga (causa) pogodbene obveznosti

Obligacijski zakonik ne določa, da je dopustna podlaga obveznosti (causa). Določa le, je podlaga nedopustna, če je v nasprotju z ustavo, prisilnimi predpisi ali z moralnimi načeli. Če podlage ni ali je ta nedopustna, je pogodba nična (čl. 39 ods. 1, 2 in 4 OZ).

Vsi poskusi opredelitve podlage obveznosti so se doslej naslanjali na teorije, vzete iz francoskega prava. Nobena od razlag tega pojma ni bila prepričljiva. Praktični pomen pogodbene podlage je majhen.

3.3 Pravni temelj in causa

Pojem »pravni temelj«, kot ga uporablja čl. 190 ods. 1 OZ v zvezi z zahtevki iz neupravičene obogatitve (neupravičene pridobitve) nima nobene povezave s causa.

3.4 Kavzalni in abstraktni pravni posel

Predpostavlja se obstoj dveh različnih, vendar pa na nek način med seboj povezanih poslov.

Pri obveznostnem pravu se pojem »abstrakten« pravni posel uporablja za to, da se z njim označi, da je drugi pravni posel neodvisen od dolžnikovih ugovorov iz prvega pravnega posla.

Če lahko dolžnik uveljavlja ugovore iz prejšnjega pravnega posla, je pravni posel kavzalen.

4 Poslovna sposobnost

4.1 Pojem, pomen in razmejitev

4.1.1 Pojem in pomen

Poslovna sposobnost je sposobnost prevzemati obveznosti in pridobivati pravice s pravnim poslom.

Pomen določb o poslovni sposobnosti je v tem, da se z njimi varuje poslovno nesposobne osebe.

Poslovno nesposobne osebe zastopajo zastopniki.

4.1.2 Razmejitev

Splošno poslovno sposobnost je treba razmejiti od posebnih poslovnih sposobnosti, deliktne sposobnosti (čl. 137 OZ) in pravne sposobnosti.

a) Posebne poslovne sposobnosti

To so sposobnosti, skleniti pravne posle natančno določene vrste. Primeri: sposobnost za sklenitev zakonske zveze, oporočna sposobnost in sposobnost sklenitve pogodbe o zaposlitvi. Te posebne poslovne sposobnosti se pridobijo že s 15. letom starosti.

b) Deliktna sposobnost

Deliktna sposobnost je sposobnost biti krivdno odgovoren za nastalo (nepogodbeno) škodo (člena 136 in 137 OZ).

Praviloma nastopi s 14. letom starosti.

Primer: 16 let stari mladoletnik P razbije sosedu okno. Kdo bo torej lahko odgovoren za nastale škodo? P, če jo je povzročil krivdno (čl. 137 ods. 3 OZ in čl. 131 ods. 1 OZ).

Povsem drugo vprašanje pa je, ali bi poleg P morali odgovarjati še starši ali kdo drug. Odgovor na to vprašanje se najde v čl. 143 ods. 4 OZ.

Kaj pa, če bi bil P star 25 let? Odgovarjal bi le še P (če bi škodo povzročil krivdno) in vsaj praviloma nihče drug.

c) Pravna sposobnost

Pravna sposobnost je sposobnost, biti nosilec pravic in dolžnosti. Urejena je še v Občem državljskem zakoniku, katerega pravila se uporabljajo še naprej.

Pravna sposobnost pojasni le, ali lahko nekdo pridobi pravice in/ali prevzame obveznosti – ne pa tudi, ali to lahko stori s pravnim poslom na temelju svojega ravnanja. To (zadnje) je stvar njegove poslovne sposobnosti.

4.2 Popolna poslovna nesposobnost

4.2.1 Predpostavke

Popolnoma poslovno nesposobni so mladoletniki, ki še niso dopolnili petnajst let. Tako je mogoče sklepati iz čl. 146 ods. 1 Družinskega zakonika.

Brez poslovne sposobnosti so lahko tudi polnoletniki, ki so ravnali v stanju prehodne nerazsodnosti, če vanjo niso prišli po svoji krivdi.

Poslovno nesposobna je lahko tudi polnoletna oseba. Primer: duševni bolnik sklene pogodbo, še preden se odkrije njegova bolezen. Odvzema poslovne sposobnosti Družinski zakonik ne predvideva več, mogoča pa je postavitve skrbnika takšni osebi (čl. 262 ods. 1 Družinski zakonik).

4.2.2 Posledice

Če oseba nima potrebne poslovne sposobnosti, je pogodba nična (člena 41 ods. 1 in 86 ods. 1 OZ).

4.3 Omejena poslovna sposobnost

Omejeno poslovno sposobne osebe lahko v določenem obsegu same veljavno sklepajo pogodbe. Za ostale pogodbe rabijo dovoljenje svojega zakonitega zastopnika (čl. 41 ods. 2 OZ).

4.3.1 Predpostavke

Omejeno poslovno sposobni so mladoletniki z dopolnjenim 15 letom starosti (čl. 146 ods. 1 Družinskega zakonika).

4.3.2 Pravi posli, za katere dovoljenje ni potrebno

Mladoletnik lahko z dopolnjenim 15 letom sam veljavno sklene pravni posel, če:

- ne vpliva bistveno na njegovo življenje v času mladoletnosti (čl. 146 ods. 2 Družinskega zakonika) in
- ne more bistveno vplivati na njegovo življenje še v polnoletnosti (čl. 146 ods. 2 Družinskega zakonika) in
- gre pri mladoletnikovi dajtvi iz pogodbe zgolj za razpolaganje s plačo (čl. 150 ods. 1 st. 1 Družinskega zakonika).

4.3.3 Pravi posli, za katere je potrebno dovoljenje

Gl. zgoraj: to so posli, ki bistveno vplivajo na mladoletnikovo življenje v času mladoletnosti ali lahko vplivajo na njegovo življenje še v polnoletnosti.

Če je pravni posel sklenjen brez dovoljenja staršev, je izpodbojen (čl. 41 ods. 3 OZ).

4.3.4 Položaj sopogodbena poslovno omejeno sposobne osebe

Sopogodbena lahko odstopi od pogodbe, ki jo je sklenil s poslovno omejeno sposobno osebo, ki ni imela dovoljenja (čl. 42 ods. 1 OZ) v tridesetih dneh, odkar izve za delno poslovno nesposobnost druge stranke (čl. 42 ods. 3 OZ). Enako pravico ima tudi tisti sopogodbena, ki je sicer vedel za delno poslovno sposobnost, vendar ga je omejeno poslovno oseba prevarala, da ima dovoljenje svojega zakonitega zastopnika (čl. 42 ods. 2 OZ).

Sopogodbena lahko zahteva od zakonitega zastopnika, da izjavi, ali pogodbo odobrava ali ne (čl. 43 ods. 1 OZ). Če se zakoniti zastopnik v tridesetih dneh ne izreče, se njegova zavrnitev fingira (čl. 43 ods. 2 OZ).

4.4 Popolna poslovna sposobnost

Praviloma se pridobi s polnoletnostjo. Tako je mogoče sklepati na temelju čl. 146 Družinskega zakonika.

Napake volje in podobni primeri

1 Pregled

V okviru tega poglavja se obravnavajo:

- neresno mišljena izjava,
- tihi (miselni) pridržek,
- grožnja,
- bistvena zmota,
- prevara in
- navidezna pogodba.

Ti primeri nimajo kakšnih zares prepričljivih skupnih lastnosti, razen se da so na takšen ali drugačen način povezani s poslovno voljo.

2 Nedopustna grožnja

Grožnja sama je naznanitev nekega prikrajšanja (zla). Prikrajšanje lahko grozi izjavitelju volje ali kom drugem (gl. čl. 45 ods. 2 OZ), npr. družinskemu članu.

Iz čl. 45 ods. 1 OZ jasno izhaja, da mora biti grožnja nedopustna.

Strah mora biti utemeljen. Utemeljen je, če je takšen, da se iz koliščin lahko razbere, da je grozila resna nevarnost.

Med grožnjo in strahom mora obstajati vzročna zveza.

Grozeča oseba je morala ravnati namenoma, in sicer z namenom vplivati na voljo druge stranke.

Grožnja je podana, če grozi pogodbeni stranka. Zadošča pa že vpliva na tvorjenje volje z grožnjo tretja oseba, ki ni pogodbeni stranka.

Če je ena stranka pri sklepanju pogodbe ravnala pod vplivom nedopustne grožnje, je pogodba izpodbojna. Če je pogodba izpodbija, je neveljavna (čl. 96 ods. 1, 1. del OZ).

3 Bistvena zмотa

Stranka v bistveni zmoti lahko uveljavlja, da je v bistveni zmoti in tako doseže razveljavitev pogodbe (člena 46 ods. 2 in 47 OZ).

3.1 Pojem zмотe

Zmotа je podana, če ima stranka napačno predstavо о za sklenitev pogodbe bistvenih okoliščinah.

3.2 Predpostavke za obstoj bistvene zмотe pri odplačni pogodbi

Predpostavke za obstoj bistvene zмотe so: obstoj zмотe, in sicer takšne, ki se nanaša na odločilno okoliščino, ravnanje s potrebno skrbnostjo in vzročna zveza med zmotо in izjavo volje (čl. 46 ods. 1 in 2 OZ).

Zmotа se lahko uveljavlja le z izpodbojnostno zahtevo (tožbo), v izpodbojnostnem roku in še pred pretekom izključitvenega (prekluzivnega) roka (člena 95 ods. 1 in 99 ods. 1 OZ).

Pravni posledici: predvsem neveljavnost pogodbe ali drugega pravnega posla ex tunc in nekrivdna odškodninska odgovornost izjavitelja volje do poštenega sopogodbениka (čl. 46 ods. 3 OZ).

3.3 Predpostavke za obstoj zмотe pri neodplačni pogodbi

Pri neodplačni pogodbi se šteje za bistveno tudi zmotа v nagibu, ki je bil odločilen za prevzem obveznosti (čl. 47 OZ).

3.4 Pravne posledice zмотe

Stranka v zmoti lahko zahteva razveljavitev pogodbe (čl. 46 ods. 1 OZ). Povedano drugače: stranka v zmoti lahko izpodbija pogodbo.

4 Prevara (zvijača, sleparija)

4.1 Pojem prevare (zvijače)

Prevara je povzročitev zmote po eni stranki pri drugi stranki z namenom, napeljati (drugo) stranko k sklenitvi pogodbe.

4.2 Predpostavke pri odplačni pogodbi

Ravnanje prve stranke, »prevaranta« (sleparja) mora biti takšno, da bodisi povzroči zmoto pri drugi stranki, bodisi jo obdrži v zmoti. Prvi pogodbenik mora ravnati z namenom, da bi drugo stranko napeljal k sklenitvi pogodbe (čl. 49 ods. 1 OZ). Povzročitelj zmote je lahko poleg prve stranke (sleparja) tudi kdo tretji. Če je nekdo tretji, to vpliva na pogodbo le, če je prva stranka za ravnanje tretjega ob sklenitvi pogodbe vedela ali bi morala vedeti.

Pri drugi stranki mora zmota nastati (čl. 49 ods. 1 OZ).

4.3 Pravne posledice in način uveljavljanja prevare (zvijače)

Pravne posledice so izpodbojnost pogodbe ali drugega pravnega posla (čl. 49 ods. 1 OZ), dolžnost vrnitve prejetega in še druge posledice neupravičene pridobitve (čl. 96 OZ in čl. 190 in nasl. OZ). Če je posel izpodbit, je izpodbit z učinkom ex tunc.

5 Navidezna pogodba

5.1 Predpostavki

Predpostavki sta preprosti: stranki sta sklenili pogodbo, za katero se strinjata, da naj zanju ne velja.

5.2 Pravne posledice

"Navidezna pogodba nima učinka med pogodbenima strankama" (čl. 50 ods. 1 OZ). Pogodba bi morala biti torej nična. VS RS je v dveh odločbah doslej odločilo drugače, namreč da pogodba sploh ni sklenjena in da kot takšna ne obstaja (nazadnje tako v sodbi VS RS opr. št. II Ips 96/2018). Pravilnost je vprašljiva.

Lahko pa velja resnično hotena pogodba, če so izpolnjene predpostavke za njeno veljavnost (čl. 50 ods. 2 OZ).

6 Oblika pravnega posla

Praviloma se vsaka izjava volja lahko da »z besedami, z običajnimi znaki ali z drugačnim ravnanjem« (čl. 18 ods. 1 OZ). Edino, kar je pomembno je, da je iz ravnanja mogoče »zanesljivo sklepati, da obstoji« volja za podanje izjave volje in seveda vsebina izjave.

Način izjavljanja pravnoposlovne volje se imenuje oblika (forma). Pri obliki pravnega posla torej ne gre za nič, kar bi bilo povezano s kakšno dvo- ali tridimenzionalno obliko risbe ali telesa. Gre zgolj za to, da se lahko v zakonsko določenih primerih pravnoposlovna volja izjavi le na določen način, in ne na poljubnega.

6.1 Načelo neobličnosti pravnih poslov

Prej zapisano velja tudi za pogodbe. Praviloma se lahko vsak pravni posel sklene neoblično. To pomeni, da ni predpisana noben poseben način izjavljanja poslovne volje glede sklenitve pogodbe (čl. 51 ods. 1 OZ).

Pogost (neobličen) način izjavljanja poslovne volje je usten.

6.2 Ureditev predpisane oblike v OZ

Kot predpisana oblika se označuje tista oblika, ki jo zahteva kakšen predpis, zlasti še zakon. OZ pravzaprav podrobneje ureja le pisno in z njo izenačeno elektronsko obliko (člena 57 in 58 OZ).

Pravna posledica kršitve določb o obliki je praviloma ničnost. Izjemoma pogodba ni nična, četudi sta stranki kršili obličnost, če je bila (čl. 58 OZ):

- predpisana pisna oblika in
- pogodba izpolnjena v celoti ali v pretežnem delu.

6.3 Glavne vrste predpisanih oblik

6.3.1 Pisna oblika

Pisni obliki je zadoščeno, če se sestavi listina, ki jo podpišejo vsi, ki se zavezujejo z njo (čl. 57 ods. 1 OZ). Za sklenitev dvostransko zavezujoče pogodbe je dovolj, da vsaka od strank podpiše tisti izvod listine, ki je namenjen drugi stranki (čl. 57 ods. 4 OZ).

Pisno obliko zahteva OZ v splošnem delu le za sklenitev na nepremičnino nanašajočega se zavezovalnega pravnega posla (čl. 52 OZ). Določba se nanaša na različne tipe pogodb, npr. na prodajno in darilno pogodbo, če se nanašajo na nepremičnino. V posebnem delu OZ je oblika predpisana za posamezne vrste pravnih poslov.

6.3.2 Elektronska oblika

Elektronska oblika je izenačena s pisno. Ne glede na to pa, izjemoma, določenih pravnih poslov ni mogoče sklepati v elektronski obliki.

Lastnoročni podpis pri elektronski obliki ni mogoč. Enako veljavnost in dokazno vrednost kot lastnoročni podpis ima le varen elektronski podpis, overjen s kvalificiranim potrdilom (čl. 15 Zakona o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu).

6.3.3 Notarska overitev podpisa

Notarske listine so notarski zapisi, notarski zapisniki in notarska potrdila (čl. 3 ods. 1 ZN). Notarske listine so javne listine (čl. 3 ods. 2 ZN).

Notarska overitev podpisa je vrsta notarskega potrdila. Z overitvijo podpisa notar potrди, da je stranka vpričo njega lastnoročno podpisala listino (čl. 64 ods. 1 ZN).

Notar se s pravilnostjo preostale vsebine pogodbe ne ukvarja, je ne preučuje in ji tudi ne podeli nobene vere. Poleg tega notar pri overitvi podpisa tudi zapiše datum nastanka podpisa.

6.3.4 Notarski zapis

Notarski zapis nastane v posebnem postopku pred notarjem.

Notar mora pred sestavo notarskega zapisa strankam na razumljiv način opisati vsebino, pravne posledice nameravanega pravnega posla ali izjave volje in jih izrecno opozoriti na znana in običajna tveganja v zvezi s pravnim poslom ali z izjavo volje. Notar mora praviloma stranke opozoriti tudi na morebitne druge okoliščine v zvezi z nameravanim pravnim poslom, če jih pozna. Prizadevati si mora za razumljivost in nedvoumnost izjav strank. Stranki mora opozoriti na mogoče posledice nerazumljivih in dvoumnih izjav (čl. 42 ZN).

Notar ne sme sestaviti notarskega zapisa v poslu, ki je nedopusten po zakonu (čl. 23 ods. 1 ZN).

6.3.5 Izjava pred upravnim oblastvom

Takšna oblika je redka. Bistveno zanjo je, da lahko stranka sklene pravni posel le pred upravnim oblastvom. Primer takšnega posla je sklenitev zakonske zveze.

6.3.6 Izjava pred sodiščem

Tudi ta vrsta oblike je redka. Značilno zanjo je, da lahko da stranka izjavo volje le pred sodiščem. Primer takšne vrste oblike je sklenitev sodne poravnave.

7 Vsebinske omejitve pravnega posla in njegova neveljavnost

Pravni posel je lahko neveljaven, ker je ničen, ali ker je bil izpodbit. Razlogi za ničnost ali za izpodbitje pravnega posla so sicer različni. Pravne posledice ničnega ali izpodbitega posla za sam pravni posel so sicer enake: pravni posel ne velja.

7.1 Razlogi za ničnost

Razloga za ničnost sta lahko nasprotovanje pravnega posla prepovednemu (prisilnemu) predpisu ali pa morali.

Nična je pogodba, ki nasprotuje prisilnemu predpisu (čl. 86 ods. 1 OZ). Ne pripelje kršitev vsake prepovedi že do ničnosti pogodbe. Pogodba je nična le, če namen kršenega pravila ne odkazuje na kakšno drugo pravno posledico. Če je sklenitev določene pogodbe prepovedana le eni stranki, ostane pogodba praviloma v veljavi. V tem zadnjem primeru zadenejo pravne posledice le stranko, ki je kršila zakonsko prepoved. Te so lahko npr. v tem, da je kaznovana za prekršek.

Pogodba je nična tudi, če nasprotuje moralnim načelom. Ta razlog za ničnost je izredno redek.

7.2 Pravne posledice kršitve prisilnega predpisa ali moralnega načela, če je pogodba nična

Pogodba je nična samodejno, že na temelju OZ. Pogodba je nična in posledično neveljavna od trenutka sklenitve naprej (ex tunc, od tedaj).

Pogodbeni stranki nista dolžni izpolniti pogodbe, če je še nista izpolnili.

Kakršnokoli dajatev ali koristi od opravljene storitve lahko prejemnik obdrži, če ima za to pravni temelj. Pravni temelj je lahko v zakonu ali v pravnem poslu (čl. 190 ods. 1 OZ). Če pa je nekdo nekaj prejel na tuj račun, mora prejemnik prejeto dajatev vrniti. Vrniti jo mora osiromašeni osebi. Če to ni mogoče, mora povrniti vrednost prejete dajatve. Če je nekdo prejel storitev, mora povrniti vrednost prejete storitve (čl. 190 ods. 1 OZ). Pravilo se lahko opiše tudi bolj abstraktno: če je bil nekdo brez pravnega temelja obogaten (če je nekaj pridobil brez pravnega temelja), potem mora to vrniti.

7.3 Izpodbojnost

7.3.1 Razlogi za izpodbojnost

Razlogi za izpodbojnost pogodbe so raztreseni po različnih zakonskih določbah. Razlogi za izpodbojnost so zlasti:

- sklenitev pogodbe po delno poslovno sposobni osebi, če gre za pogodbo, za katero ta oseba ni imela poslovne sposobnosti;
- nekatere napake glede volje strank: grožnja, bistvena zmotna in prevara.

Izpodbojnost je posebna lastnost pogodbe. Pomeni, da lahko stranka zahteva od sodišča, da razveljavi prej veljavno pogodbo.

7.3.2 Splošne predpostavke za uveljavljanje izpodbojnosti

Pogodbo lahko izpodbija le izpodbojnostni upravičenec in le v zakonsko določenih rokih.

Pogodbo lahko izpodbojnostni upravičenec izpodbija le s tožbo in nikoli z ugovorom.

7.3.3 Pravne posledice izpodbitja pogodbe

Z izdajo sodne odločbe je pogodba razveljavljena. Pred izdajo sodne odločbe je bila še veljavna, po njeni izdaji postane neveljavna. Prav zaradi tega, ker sodba povzroči spremembo pogodbe iz veljavne v neveljavno pogodbo, se sodbi pripisuje oblikovalni učinek. Sodba namreč preoblikuje prej veljavno pogodbo v neveljavno. Oblikovalni učinek se s tujko imenuje tudi konstitutivni učinek. Oblikovalni učinek nima, razen korena besede, nič skupnega z obliko pravnega posla!

Pred njeno izdajo je torej pogodba še veljavna. Če izpodbojnostni upravičenec zamudi rok za vložitev tožbe, pogodba tudi ostane veljavna za vselej.

Razveljavitev učinkuje vnaprej (učinek ex tunc!). Če je pogodba razveljavljena, so vse materialnopravne posledice razveljavitve enake kot pri ničnosti, le da nična pogodba nikoli ni (bila) veljavna.

8 Čezmerno prikrajšanje in oderuštvo kot posebna primera vsebinskih mej dvostranske pogodbe

Neenakost dajatev ali storitev v gospodarskem smislu praviloma nima učinkov na veljavnost pogodbe. Če S1 obljubi dati ali storiti S2 nekaj, kar je vredno 100 in S2 obljubi dati ali storiti nekaj, kar je vredno 20, to torej na veljavnost pogodbe praviloma ne vpliva. Prikrajšana stranka mora pogodbo pogodbo izpolniti.

Od tega pravila obstajata predvsem dve vrsti izjem: čezmerno prikrajšanje in oderuštvo. Urejenih je več vrst oderuštva.

8.1 Čezmerno prikrajšanje

8.1.1 Predpostavke

Objektivne predpostavke za uveljavljanje čezmernega prikrajšanja so: obstoj veljavne dvostransko zavezujoče pogodbe, očitno nesorazmerje glede obveznosti pogodbenih strank, uveljavljanje zahtevka v enem letu od sklenitve pogodbe in neobstoj izključitvenih razlogov (čl. 118 ods. 1, 3 in 5 OZ).

Subjektivna predpostavka: zaradi nesorazmerja prikrajšana stranka ni vedela in ni bila dolžna vedeti za pravo vrednost svoje obveznosti in obveznosti druge stranke (čl. 118 ods. 1 OZ).

8.1.2 Pravne posledice

Pogodba je izpodbojna (čl. 118 ods. 1 OZ).

8.2 Oderuška pogodba

8.2.1 Predpostavke oderuštva

Objektivna: oderuh si izgovori korist, ki je v očitnem nesorazmerju z njegovo lastno obveznostjo (čl. 119 ods. 1 OZ).

Subjektivna predpostavka: oderuh izkorišča slab položaj drugega pogodbenika. To je mogoče na 5 alternativnih načinov, ki so vsi naštet v OZ: izkoriščanje stiske, slabega premoženjskega stanja, nezadostne izkušnosti, lahkomiselnosti ali odvisnosti (čl. 119 ods. 1 OZ).

8.2.2 Pravne posledice

Pravna posledica je ničnost oderuške pogodbe (čl. 119 ods. 2 OZ).

»Oškodovani« (oseba, ki je žrtev oderuštvu) lahko zahteva tudi le zmanjšanje svoje obveznosti na pravičen znesek. Pogodba ostane v takšnem primeru v veljavi. Rok za uveljavljanje takšnega zahtevka znaša 5 let (čl. 119 ods. 3 in 4 OZ).

8.2.3 Obrestno oderuštvu

Urejeno je v čl. 377 OZ. Če dogovorjena obrestna mera pogodbenih ali zamudnih obresti presega zakonsko obrestno mero zamudnih obresti za več kot polovico, se domneva obstoj oderuške pogodbe (čl. 377 ods. 1 OZ). Domneva ne velja za gospodarsko pogodbo (čl. 377 ods. 2 OZ).

Ne gre za fikcijo kljub besedilu: »se šteje za ... oderuško pogodbo«. Gre za domnevo, dokaz nasprotnega je izrecno dopuščten.

Glede na sodno prakso in stališče v literaturi je ničten le tisti del obrestnega dogovora, ki presega zakonsko še dopustno mejo.

Soglasje, pogoj in rok

1 Soglasje k pogodbi

1.1 Pomen in pojem

1.1.1 Pomen

Soglasje je lahko predvideno zaradi varstva osebe, ki je izjavila svojo voljo, na primer delno omejeno poslovno sposobne osebe. Lahko je tudi predvideno zaradi varstva koga drugega. Tako je pri prevzemu dolga.

1.1.2 Pojem in zakonsko izrazje

Soglasje je dodatna izjava volje, ki jo da tretji, in ne kateri od pogodbenikov (čl. 19 OZ).

Soglasje je izjava volje in enostranski pravni posel. Je pomožni pravni posel k tisti pogodbi, ki je brez soglasja neveljavna.

Soglasje je skupni pojem za dovoljenje in odobritev (čl. 19 ods. 1 OZ).

Izražanje zakonodaje je skrajno nedosledno. Že OZ uporablja tudi izraz »privolitev« (npr. v členih 427, 429 ods. 2 OZ itn.).

1.2 Soglasje

1.2.1 Splošna pravila

Soglasje, ki je bilo dano pred sklenitvijo pogodbe, se imenuje dovoljenje. Po sklenitvi pogodbe dano soglasje se imenuje odobritev (čl. 19 ods. 1 OZ).

1.2.2 Učinek dovoljenja

Iz čl. 19 ods. 1 OZ je mogoče razbrati, da je v primeru predpisanega predhodnega soglasja (dovoljenja) pogodba sklenjena šele po njegovi podelitvi. Pogodba do podelitve soglasja še ni sklenjena.

1.2.3 Učinek odobritve

Pogodba je sicer sklenjena še pred podelitvijo odobritve. Vendar še ne velja vse dokler ni podeljena odobritev. Ponudba in sprejem ponudbe sta dana pod odložnim pogojem, da bo pogodba dala polne pravne učinke le, če bo odobritev dana (čl. 19 ods. 1 OZ).

2 Pogoji

2.1 Pojem in pomen

Pogoj je opredeljen kot negotovo dejstvo (l. 59 ods. 1 OZ). Sporno je, ali mora biti takšno dejstvo prihodnje.

Pogoj se v pogodbo večinoma postavi zato, da se pogodbo prilagodi prihodnjemu, še negotovemu razvoju dogodkov.

2.2 Veljavnost pogodbe in učinek pogoja

Glavni vrsti pogoja sta odložni in razvezni. Učinek pogoja je različen in je odvisen od vrste pogoja. Nastop pogoja lahko pripelje bodisi do nastanka polnih učinkov pogodbe bodisi do prenehanja pogodbe.

Z odložnim pogojem se odloži nastanek polnih učinkov pogodbe (čl. 59 ods. 2 OZ).
Z razveznim pogojem pogodba preneha veljati (čl. 59 ods. 3 OZ).

2.3 Dopustnost pogoja

Pogoj in rok sta načeloma dopustni določili. Zakonodajca včasih pogoja vseeno ne dopušča, npr. pri zemljiškopravnem dovolilu (čl. 23 Stvarnopravnega zakonika).

3 Rok in trenutek (termin)

3.1 Rok

Poznamo dve vrsti rokov glede na učinke: začetni in končni rok.

3.1.1 Opredelitev roka

Rok je določeno časovno obdobje, ki je določeno (arg. e čl. 62 OZ) ali vsaj določljivo. Primeri: 7 dni, 1 mesec, 1 leto.

3.1.2 Začetek roka

Obligacijski zakonik razlikuje med dnevnimi roki in vsemi ostalimi. Dnevni rok začne teči prvi dan po dogodku, od katerega se računa. Pri vseh ostalih rokih se prvi dan računa v rok.

3.1.3 Konec roka

Dnevni rok se izteče pri dnevnih rokih z iztekom zadnjega dne roka (čl. 62 ods. 1 OZ).

Vsi ostali roki se končajo tistega dne, ki se po številki ujema z dnevom nastanka dogodka, od katerega začnejo teči (čl. 62 ods. 2 OZ).

Rok se podaljša, če zadnji dan roka ni delavnik. Podaljša se tako, da se kot zadnji dan roka šteje (prvi) naslednji delavnik (čl. 62 ods. 1 in 2 OZ).

3.1.4 Pomen roka za pogodbene učinke

Ko mine začetni rok, začne pogodba dajati polne pravne učinke. Začetni rok je po učinkih podoben odložnemu pogoju (člena 63 in 59 ods. 2 OZ).

Ko mine končni rok pogodba neha veljati. Končni rok je po učinkih podoben razveznemu pogoju (člena 63 in 59 ods. 3 OZ).

3.2 Trenutek (termin)

Trenutek (termin) je določena časovna točka, v kateri se naj bi nekaj dogodilo, bodisi da gre za nekaj dejanskega ali za nastop kakšnega pravnega učinka. Podaljševanje trenutka (termina) ni mogoče. V tem se trenutek in rok razlikujeta.

Zastopanje

1 Zastopanje

Zastopanje je ravnanje v imenu zastopanege in v okviru upravičenja za zastopanje. Zastopnik lahko praviloma sklene pogodbo, opravi vsak drug pravni posel in poda vsako izjavo volje (čl. 69 ods. 1 OZ).

Razlogi za zastopanje so lahko dejanski ali pravni. Zastopanje je lahko aktivno ali pasivno.

2 Predpostavke in učinki zastopanja

2.1 Predpostavke za zastopanje

Zastopanje je praviloma dopustno pri vsakem pravnem dejanju (čl. 70 ods. 1 in 2 OZ).

Zastopnik pri aktivnem zastopanju sam oblikuje poslovno voljo. To potem izjavi, izjava učinkuje v korist zastopanege. Pri pasivnem zastopanju zastopnik zgolj prejme izjavo volje druge osebe.

Zastopnik mora tretjemu naznaniti, da ravna v imenu zastopanege. Razkriti mora, da »ravna v tujem imenu«, torej za zastopano osebo. Toda: zastopnik ne ravna »pod tujim imenom«. Če zastopnik ne razkrije, da ravna v tujem imenu, velja izjava volje kot njegova lastna in ustvarja učinke za zastopnika, in ne za zastopanege.

To je tudi razumljivo: izjavo volje je dal le zastopnik. Tretji praviloma ne ve in niti ne more vedeti, da bi moral zastopnik ravnati v tujem imenu. Če zastopnik ne razkrije, da ravna kot zastopnik, bo torej tretji vedel le toliko, kot mu je zastopnik sporočil. To pa pomeni, da tretji sploh ne ve, da ima opravka z zastopnikom.

Primer: pooblastitelj Zi pooblasti zastopnika Zk. Zk stopi v stik s tretjim (T). Zk ne sporoči T, da je zastopnik. Zk in T skleneta pogodbo. Stranki pogodbe sta Zk (osebno) in T. Zi ni stranka pogodbe.

Če zastopnik ravna v okviru pooblastil, je zastopani v enakem pravnem položaju v razmerju do tretjega, kot če bi sam sklenil pravni posel s tretjim (čl. 70 ods. 1 in 2 OZ). Če stranka sklene pravni posel po zastopniku, sta stranki pogodbe torej zastopani in tretji.

Pravna temelja za zastopanje sta zakon in pooblastitev.

2.2 Učinki zastopanja

Pravna dejanja imajo neposredni učinek za zastopanega (čl. 70 ods. 2 OZ).

Pri zastopanju so udeležene 3 osebe: zastopani (Zi), zastopnik (Zk) in tretji (T).

Kdo sta stranki pogodbe (npr. prodajne), sklenjene po zastopniku? Zi in T.

Na primer: prodajalec Peter pooblasti zastopnika (Zk). Peter je torej zastopani (Zi). Prodajalec Peter prodaja gorsko kolo. Zk sklene prodajno pogodbo v imenu Petra s kupcem Klemnom. Klemen je torej tretji (T). Stranki prodajne pogodbe sta Peter (Zi) in Klemen (T).

Klemen Petru ne plača kolesa. Kdo lahko zahteva plačilo kupnine? Peter, ker je pogodbeni stranka.

Ali lahko zahteva plačilo tudi zastopnik? Zastopnik ni pogodbeni stranka. Ker ni pogodbeni stranka, ne more (zase) zahtevati nič. Lahko pa zahteva plačilo v korist Petra, če ima kot zastopnik takšno pooblastilo.

3 Zastopanje brez upravičenosti za zastopanje

3.1 Zastopanje brez pooblastila (čl. 73 OZ)

Zastopnik brez pooblastila (*falsus procurator*) je oseba, ki ni imela upravičenosti za zastopanje (pooblastila) za sklenitev določene pogodbe ali opravo kakšnega pravnega dejanja. Kljub temu je ravnala kot da bi bila zastopnik.

Oseba brez pravice zastopanja ne more skleniti pravnega posla v tujem imenu. Če pa s tretjim sklene pogodbo, je tretji zaradi tega seveda prizadet. Zaupal je v sklenitev pogodbe.

Posledice: pogodba med neupravičeno zastopanim in tretjim ni sklenjena (čl. 73 ods. 3 OZ). Neupravičeno zastopani ni odškodninsko odgovoren. Pravne podlage za njegovo odškodninsko odgovornost namreč OZ nima (čl. 73 ods. 4 OZ), saj neupravičeno zastopani ni ničesar prispeval k nastalem položaju.

Druga stranka lahko zahteva od neupravičeno zastopanega, da se izreče, ali odobrava pogodbo (čl. 73 ods. 2 OZ). Če jo neupravičeno zastopani pogodbo odobri, ga zavezuje (čl. 73 ods. 1 OZ).

Tretji lahko zahteva povrnitev škode od zastopnika brez pooblastila, če ob sklenitvi pogodbe ni vedel in ni bil dolžan vedeti, da pooblastila ni bilo (čl. 73 ods. 4 OZ).

3.2 Prekoračitev pooblastil (čl. 72 OZ)

3.2.1 Pravno razmerje med zastopanim in drugo stranko (tretjim)

»Zastopani« (ki to v resnici ni) ni v zavezi nasproti tretjemu, razen če pravnega posla naknadno ne odobri. Tretji lahko praviloma zahteva odškodnino od »zastopanega«.

3.2.2 Pravno razmerje med zastopnikom in drugo stranko (tretjim)

Zastopnik (ki to v resnici ni) je odškodninsko odgovoren, in sicer solidarno z (domnevno) zastopanim.

3.2.3 Pravno razmerje med zastopanim in zastopnikom

Zastopani lahko zahteva povrnitev škode od zastopnika, ki je prekoračil pooblastilo (čl. 72 ods. 5 OZ).

4 Pooblastilo (upravičenost za zastopanje na temelju pravnega posla)

4.1 Podelitev pooblastila

4.1.1 Pojma pooblastitve in pooblastila

Pooblastilo je upravičenost za zastopanje, ki se podeli pooblaščenцу s pravnim poslom. Zastopnik se v tem primeru imenuje pooblaščenec, zastopani pa pooblastitelj. Pravni posel, s katerim se podeli pooblastilo, se imenuje pooblastitev (prim. naslov čl. 74 OZ).

Pooblastitev je enostranski pravni posel splošnega dela zasebnega prava.

4.1.2 Oblika

Za veljavno pooblastilo se zahteva ista oblika, kot za sam pravni posel (čl. 75 OZ).

4.1.3 Vrste pooblastila glede na obseg

Splošno (generalno) je najširše. Posebno (specialno) pooblastilo je ozko.

Prokura je posebna vrsta pooblastila, katerega obseg je določen z zakonom in se vpisuje v sodni register. Prokura upravičuje za vsa pravna dejanja, razen za odsvojitve in obremenitve nepremičnin. Za odsvojitve in obremenitve nepremičnin mora imeti prokurist posebno pooblastilo!

Osebe, ki na temelju pogodbe z gospodarsko družbo ali samostojnim podjetnikom opravljajo tako delo, da je z njimi zvezano sklepanje ali izpolnjevanje določenih pogodb, imajo pravico skleniti in izpolniti takšne pogodbe. Takšne osebe imajo t. i. pooblastilo po zaposlitvi (čl. 80 OZ). Primeri: prodajalke, blagajničarke, natakarji, poštni in bančni uslužbenci, receptorji v hotelu.

4.2 Pooblastilo in temeljno pogodbeno razmerje

4.2.1 Zunanje in notranje razmerje

Pravni temelj za pooblastitev je pogosto pogodbeno razmerje med pooblastiteljem in pooblaščenecem. To razmerje se imenuje temeljno pogodbeno razmerje in je notranje razmerje. Takšen pravni temelj je na primer lahko pogodba o naročilu (čl. 766 OZ) ali podjemna pogodba (čl. 619 OZ).

Zunanje razmerje se nanaša na pooblastilo, torej na tisto, zaradi česar bo lahko pooblaščenec nastopal v tujem imenu.

4.2.2 Načelo ločevanja in načelo abstrakcije

Temeljno pogodbeno razmerje in pooblastitev sta dva različna, ločena pravna posla. To pomeni, da velja načelo ločevanja.

Za razmerje med temeljnim pravnim poslom in pooblastilom velja načelo abstrakcije. Veljavnost prvega ne vpliva na veljavnost drugega, in obratno (čl. 74 ods. 2 OZ).

4.3 Prenehanje pooblastila

4.3.1 Razlogi za prenehanje

Pooblastilo preneha zlasti v naslednjih primerih:

- z izvršitvijo tega, za kar je bil pooblaščenec pooblaščen in nastopom nemožnosti izvršitve;
- s preklicem, ki se lahko nanaša na upravičenost za zastopanje v celoti ali le delno (»zožitev«, čl. 77 ods. 1 OZ),
- smrtjo/prenehanjem pooblaščenca in smrtjo/prenehanjem pooblastitelja (čl. 79 OZ). Le izjemoma smrt/prenehanje pooblastitelja ne pripeljeta do prenehanja pooblastila (čl. 79 ods. 3 OZ), medtem ko smrt/prenehanje pooblaščenca vselej pripeljeta do prenehanja pooblastila (čl. 79 ods. 1 in 2 OZ).

4.3.2 Posledice prenehanja

Posledici prenehanja pooblastila sta zlasti dve. Pooblaščenec izgubi upravičenje za zastopanje (vendar izjema v čl. 78 OZ). Poleg tega nastane dolžnost vrnitve pooblastilne listine (čl. 262 ods. 2 OZ).

5 Zloraba upravičenja za zastopanje in pravni posel s samim sabo

5.1 Zloraba upravičenja za zastopanje

O zlorabi upravičenja za zastopanje je mogoče govoriti v dveh primerih:

- prvi je koluzija. Pri koluziji ravnata zastopnik in druga stranka sporazumno tako, da škodujeta zastopanemu ali
- če zastopnik ne upošteva omejitev, ki jih ima pri zastopanju iz notranjega razmerja, in je druga stranka nedobroverna.

5.2 Pravni posel s samim seboj in dvojno zastopanje

Pravni posel s samim seboj je tisti, pri katerem zastopnik v imenu zastopanega sklene pravni posel s samim seboj. Pri dvojnem zastopanju sklene pravni posel ista oseba kot zastopnik dveh različnih oseb.

V obeh primerih je problem v nasprotovanju (navzkrižju, koliziji) interesov.

Pravica

Vsebina in izvrševanje subjektivnih pravic

1 Zasebnopravno razmerje in pravica

1.1 Zasebnopravno razmerje

1.1.1 Pojem

Zasebno pravo obsega vse zasebnopravne norme. Ureja razmerja med osebami in razmerja oseb do stvari. Takšna razmerja se imenujejo zasebnopravna razmerja.

1.1.2 Sestavine zasebnopravnega razmerja

Zasebnopravno razmerje vsebuje na eni strani praviloma pravico, tej ustreza na drugi strani dolžnost. Pri prodajni pogodbi na primer, ustreza prodajalčevi dolžnosti po izročitvi stvari kupčeva pravica, zahtevati njeno izročitev (čl. 435 ods. 1 OZ).

Kot pravico se lahko razume moč, ki jo je posamezniku podelilo zasebno pravo. Podeljena moč omogoča ravnanje določene vrste.

Pravica je najpomembnejši del zasebnopravnega razmerja.
Upanja (pričakovanja) niso pravice.

Glavni primer pričakovalne pravice je prodajna pogodba z lastninskim pridržkom (čl. 520 OZ in nasl.).

Praviloma ustreza pravna dolžnost pravici, le njena zrcalna slika je. Dolžnosti kupca, plačati kupnino, ustreza pravica prodajalca, zahtevati kupnino (čl. 435 ods. 1 OZ).

Izjemoma obstaja zgolj dolžnost, na drugi strani pa ni obene pravice.

Značilno za materialnopravna bremena je, da obremenjena oseba ni zavezana h kakšnemu ravnanju. Nasprotna stranka zato od obremenjenega kakšnega ravnanja ne more zahtevati. Primer: čl. 461 ods. OZ.

1.2 Pravica

1.2.1 Pojem in vsebina

Pravica je voljna moč določene osebe, ki jo podeli pravo. Pravica ima štiri sestavine:

- pravica mora izhajati iz prava (pravnega reda);
- pravica mora pripadati neki osebi;
- pravica imetniku podeljuje upravičenje do ravnanja določene vrste, do udejstvovanja svoje volje;
- pravice služijo zadovoljevanju koristi.

1.2.2 Vrste

Premoženjske pravice so tiste, katerih vrednost se lahko izrazi v denarju. So praviloma prenosljive in podedljive. Nepremoženjske pravice so tiste, katerih vrednosti ni mogoče izraziti v denarju. So praviloma neprenosljive;

Glede na vsebino upravičenja se razlikuje med osebnostnimi pravicami, pravicami gospodovanja, zahtevki in oblikovalnimi pravicami.

Osebnostne pravice so tiste, ki pripadajo posameznemu človeku kot osebnosti in varujejo njegovo osebnost. Primeri: pravica do imena, do časti in dobrega imena, pravica na lastni podobi, pravica do zasebnosti (osebnega življenja), pravica do duševne integritete.

Pravice gospodovanja so zlasti lastninska pravica in druge stvarne pravice. Poleg lastninske pravice so omejene stvarne pravice še pravice varovanja in poplačila ter pravice uporabe (zlasti stvarne služnosti).

Zahtevki ne dajejo pravice gospodovanja nad določenim pravnim objektom. Imetniku podeljujejo le upravičenje zahtevati od določene osebe storitev ali opustitev.

Oblikovalne pravice dajejo imetniku moč, da sam, brez soglasja drugega pogodbenika, vpliva na obstoječi pravni položaj. Če se razdeli pravice na dve skupini, in je merilo zavezančeva oseba, potem se razlikuje med absolutnimi in relativnimi pravicami.

Absolutne pravice so tiste, ki upravičencu dajejo moč zahtevati spoštovanje svoje pravice od vsakogar in jih lahko uveljavlja zoper vsakogar. K tem pravicam spadajo zlasti pravice gospodovanja. Glavni primer absolutne pravice je lastninska pravica.

Za relativne pravice je značilno, da učinkujejo le v razmerju do določene osebe. Značilen primer so terjatve. Primer: pravica terjati kupnino od prodajalca, pravica zahtevati izročitev stvari.

2 Pridobitev pravice

2.1 Izvirni in izvedeni način pridobitve pravice

2.1.1 Izvirna pridobitev

Pridobitev je izvirna, če pridobitelj pridobi pravico, ki ni izvedena od pravice nekoga drugega. Primer: prilastitev stvari (čl. 50 Stvarnopravnega zakonika).

2.1.2 Izvedena pridobitev

Pridobitev je izvedena, če pridobi novi imetnik (pridobitelj) pravico od starega (odsvojitelja). Primer: kupec pridobi lastninsko pravico na premični stvari od prodajalca (odsvojitelja), s katerim je sklenil prodajno pogodbo (čl. 435 ods. 1 OZ in čl. 60 ods. 1 Stvarnopravnega zakonika). Pridobi jo z izročitvijo.

Izvedena pridobitev je lahko translativna ali konstitutivna.

Pri translativni izvedeni pridobitvi se prenese pravica na pravnega naslednika v tolikšnem obsegu, kot jo je imel pravni prednik. Primer: prodajalec s prodajno pogodbo (čl. 435 ods. 1 OZ) in izročitvijo (čl. 60 Stvarnopravnega zakonika) prenese na kupca lastninsko pravico, ki jo je pred tem imel prodajalec. Nič več ali manj in tudi nič drugega.

Pri konstitutivni izvedeni pridobitvi pridobi pravni naslednik novo pravico, ki je druge vrste in je manj obsežna. Primer: zastavna pravica ne nepremičnini v korist zastavnega upnika (čl. 128 Stvarnopravnega zakonika).

2.2 Posamično in vesoljno pravno nasledstvo

2.2.1 Posamično pravno nasledstvo

Oba, posamično (singularno) in vesoljno (univerzalno) pravno nasledstvo sta vrsti izvedene pridobitve pravice.

Pri posamičnem pravnem nasledstvu gre za pridobitev ene same pravice. Posamično pravno nasledstvo je pravilo. Razlog za posamični prenos pravice je pogodba med pravnim prednikom in pravnim naslednikom.

Pri prenosu pravic velja načelo specialnosti: prenesena mora biti vsaka pravica posebej.

Primer posamičnega pravnega nasledstva: odstop terjatve s pogodbo (cesiija) (čl. 417 ods. 1 OZ). Posamični prenos lastninske pravice na stvareh je urejen različno za nepremičnine in premičnine.

2.2.2 Vesoljno (univerzalno) pravno nasledstvo

Pri vesoljnem pravnem nasledstvu pravni naslednik pridobi cel kompleks pravic od pravnega prednika. Primer: dedovanje (čl. 123 Zakona o dedovanju).

3 Zahtevki

Zahtevek v smislu splošnega zasebnega prava (državljskega prava) je pravica določene osebe, da zahteva od druge osebe določeno ravnanje. Takšno ravnanje je lahko storitev ali opustitev. Osebi, med katerima obstaja zahtevek, se imenujeta upravičenec iz zahtevka in zavezanec.

Zahtevek je uperjen le zoper določeno osebo in je torej relativna pravica. Zahtevki pa lahko nastanejo tudi zaradi kršitve kakšne absolutne pravice.

Zahtevek nastane, ko so podani pravni temelji zanj. Zahtevek ne nastane kar zgolj zato, ker se domnevni upravičenec čuti tako ali drugače prikrajšanega ali ker sicer meni, da ima zahtevek. Za zahtevek mora obstajati pravni temelj (podlaga). Pravni temelj zahtevka je pravna norma, na katero se opira zahtevek.

Od nastanka zahtevka pa je treba razlikovati zapadlost. Zapadlost je posebna lastnost zahtevka, ki je v tem, da lahko upravičenec zahteva dolgovano dajatev ali storitev.

Preizkus, ali obstaja zahtevek se opravi tako, da se postavi 4 vprašanja:

- Kdo? Kdo je imetnik zahtevka?
- Od koga? Kdo je torej zavezanec?
- Kaj? Kaj lahko upravičenec zahteva od zavezanca? Na primer: 100 EUR, kolo itn.
- Zakaj? Kaj je pravni temelj za zahteve? Na primer: čl. 435 ods. 1 OZ.

Pogosto se je potrebno vprašati še: od kdaj? Kdaj je zahtevek nastal in kdaj je zapadel? Od tega je odvisno, ali lahko upravičenec že zahteva (ali še ne), začetek teka različnih rokov, na primer zastaralnih itn.

Pozor: poleg doslej obravnavanih materialnopravnih zahtevkov se izraz zahtevek uporablja tudi v civilnem procesnem pravu.

Zahtevek civilnega procesnega prava je tisto, kar tožeča stranka zahteva s tožbo (čl. 180 ods. 1 ZPP). Zahtevek civilnega procesnega prava ima sicer praviloma temelj v materialnopravnem zahtevku, ni pa vselej tako. Mogoči so civilnoprocesni zahtevki, ki nimajo nobenega materialnopravnega temelja. Primer: ugotovitveni zahtevek v ugotovitveni tožbi na ugotovitev pristnosti ali nepristnosti kakšne listine.

4 Ugovori materialnega prava

Ugovor materialnega prava je pravna norma, ki nasprotuje pravni normi, na kateri temelji zahtevek upravičenca. Ugovori so lahko takšni, da:

- naj bi zaradi njih zahtevkov niti ne nastal. Primer: ugovor ničnosti (ne glede na razlog za ničnost);
- naj bi zahtevek že prenehal (ugasnil). Primer: ugovor izpolnitve, pobota, odpusta dolga itn.ali
- se zaradi ugovora lahko zavrne (odreče) izpolnitev zahtevka. Pri tem se obstoj zahtevka ne zanika. Značilen primer takšnega ugovora je ugovor zastaranja. Ta ugovor je izključujoč (peremptoren). Drug značilen primer: ugovor vzajemnosti. Ta ugovor je odložni (dilatorni).

Ugovor je lahko takšen, da je uveljavljanje zadržano bodisi začasno, bodisi trajno. V prvem primeru gre za odložni (dilatorni) ugovor. Primer: ugovor neizpolnjene pogodbe (čl. 101 ods. 2 OZ). Če pa je uveljavljanje zadržano trajno, gre za izključujoči (peremptorni) ugovor. Primer: ugovor zastaranja.

5 Ugovor zastaranja

5.1 Pojem

5.1.1 Učinek zastaranja

Z zastaranjem za dolžnika nastane pravica do uveljavljanja ugovora zastaranja. Z zastaranjem zastarana pravica ne preneha obstajati kot takšna. Z zastaranjem nastane zgolj ugovor zastaranja. Drugače je pri preteku izključevalnega (prekluzivnega) roka. Po preteku izključevalnega (prekluzivnega) roka namreč pravica preneha.

Ugovor zastaranja lahko dolžnik uveljavlja, če hoče, ali pa tudi ne. Izključevalni rok je del materialnega prava, zaradi njega pravica sploh preneha. Izključevalni rok upošteva sodišče po uradni dolžnosti.

5.1.2 Predpostavke zastaranja

Predpostavke so. obstoj obveznostnopravnega zahtevka, pretek zastaralnega roka in uveljavljanje ugovora zastaranja.

5.2 Predmet zastaranja

Zastara obveznostnopravni zahtevek. Ne zastarata absolutna in oblikovalna pravica. Pač pa lahko zastarajo zahtevki iz absolutne pravice.

Primer: lastninska pravica ne zastara. Lahko pa zastara zahtevek na plačilo odškodnine zaradi poškodovanja stvari (čl. 131 ods. 1 OZ). Ta zahtevek je namreč povsem obveznostnopravni.

5.3 Trajanje glavnih zastaralnih rokov

Splošni zastaralni rok znaša pet let (čl. 346 OZ). Poleg tega zastaralnega roka obstaja še veliko posebnih zastaralnih rokov. Tako traja na primer zastaralni rok za terjatve iz gospodarskih pogodb in za povrnitev v zvezi z gospodarskimi pogodbami nastalih izdatkov tri leta (čl. 349 ods. 1 OZ).

Odškodninska terjatev iz civilnega delikta zastara v treh letih, odkar je oškodovanec izvedel za škodo in za povzročitelja (čl. 352 ods. 1 OZ). V vsakem primeru pa zastara v petih letih od nastanka (čl. 352 ods. 2 OZ).

5.4 Začetek teka zastaralnih rokov

Trenutek, od katerega naprej ima upnik pravico terjati izpolnitev obveznosti, se imenuje zapadlost (čl. 289 in nasl. OZ). Zastaranje se praviloma začne prvi dan po dnevu, ko je upnik imel pravico terjati izpolnitev obveznosti (čl. 336 ods. 1 OZ).

Izjema velja za terjatve z enoletnim zastaralnim rokom. Za njih začne zastaranje teči šele po poteku leta, v katerem je terjatev dospela v plačilo (čl. 355 ods. 1 OZ). Primer: terjatev na plačilo elektrike je zapadla 18. 3. 2016. Zastaranje bo začelo teči s 1. 1. 2017.

5.5 Pretrganje zastaranja

Pretrganje zastaranja vodi do ponovnega začetka teka zastaralnega roka (čl. 369 ods. 1 OZ). Pretrganje zastaranja torej izniči pretečeni zastaralni rok.

Razlogi za pretrganje zastaranja so zlasti: pripoznava dolga (čl. 364 ods. 1 OZ), vložitev tožbe, če je ta namenjena ugotovitvi, zavarovanju ali izterjavi terjatve (čl. 365 OZ) in novacija (čl. 370 OZ). Potem, ko je tožba vložena, lahko traja pravdni postopek poljubno dolgo. Zastaranje v času teka postopka ne nastaja.

Če bo tožbeni zahtevek zavrnjen, se zastaranje ne bo štelo za pretrgano (čl. 366 ods. 2 OZ). To pomeni, da bo veljalo, da je zastaralni rok tekel ves čas sodnega postopka. Smiselno isto velja za umik tožbe (čl. 366 ods. 1 OZ).

Pravni subjekti

1 Človek (fizična oseba)

Pravna sposobnost je sposobnost biti nosilec pravic in dolžnosti. Začetek in konec pravne sposobnosti sta deloma še vedno urejena v pravnih pravilih §§ 22, 23 in 25 Občega državljskega zakonika.

Spočeti, vendar še nerojeni otrok (*nasciturus*), ima glede na § 22 st. 2 Občega državljskega zakonika že pravno sposobnost, čeprav pogojno in omejeno. Pogoj je, da bo otrok živorojen. Lahko pa postane nosilec pravic, če bo to le v njegovo korist (§ 22 st. 2 Občega državljskega zakonika).

Vsebinsko nekaj povsem drugega sta poslovna in deliktna sposobnost.

Pravna sposobnost se konča s smrtjo, in sicer možgansko.

2 Pravne osebe

2.1 Uvod

Pravne osebe so s strani pravnega reda priznane združenja oseb ali premoženjskih mas, ki so lahko samostojni nosilci pravic.

2.2 Vrste

Obstajajo tako pravne osebe javnega kot tudi zasebnega prava. Zasebnopravne pravne osebe so številne in je tudi njihova notranja zgradba raznolika. K njim je mogoče uvrstiti društva, ustanove in različne družbe, zlasti še gospodarske družbe.

2.3 Temeljni nauki o notranji zgradbi pravnih oseb, zlasti še zasebnopravnih oseb

Družbe imajo praviloma člane, in sicer praviloma vsaj dva, sicer ne bi bile družbe. Vendar pa obstaja pravna oseba, ki sploh nima članov in jih tudi ne more imeti. Takšna pravna oseba je ustanova.

Predpostavka za ustanovitev družbe zasebnega prava je družbena pogodba, sklenjena med družbeniki. Z njo se določi družbeni namen, torej cilj, ki naj bi ga dosegla družba.

V vsaki družbe mora nekdo voditi posle in jo zastopati. K vodenju poslov se štejejo vsi ukrepi dejanske in pravne narave, s katerimi se skuša uresničevati družbeni namen. Vodenje poslov vključuje tudi zastopanje.

Družba je tvorba pravnega reda in ne obstaja na enak način kot človek. Njeno voljo morajo tvoriti ljudje. Družba zato tudi ne more delovati brez zastopnikov.

2.4 Pravna sposobnost, poslovna in deliktna sposobnost pravne osebe

Pravna oseba je tista oblika združevanja oseb, ki ji pravni red priznava lastno, od članov (te pravne osebe) ločeno osebnost. Pravna oseba je zato lahko sama nosilec pravic in obveznosti. Smiselno isto velja tudi za ustanovo, ki pa nima članov.

Če je neka družba pravno sposobna to pomeni, da lahko pridobiva pravice in prevzema obveznosti sama. Njeni člani ne pridobivajo teh pravic in tudi niso nosilci njenih obveznosti. Sicer pravo lahko določa, da družbeniki odgovarjajo za obveznosti družbe. Toda to pomeni, da odgovarjajo za tuje obveznosti, ne za svoje lastne. Tako je pri osebnih družbah,

Pri kapitalskih (gospodarskih) družbah in pri društvu člani ne odgovarjajo za obveznosti družbe že na temelju zakona, temveč le, če se k temu zavežejo prostovoljno.

Pravni objekti

1 Pravni objekti na splošno

Pravni objekt ali pravni predmet je vsaka dobrina, na katero se lahko nanašajo pravice in ki jih ima upravičeni v svoji pravni oblasti.

Predmet pravne oblasti so lahko stvari, duhovne stvaritve in pravice.

Stvari so praviloma samostojni telesni predmeti (čl. 15 ods. 1 Stvarnopravnega zakonika). Netelesne dobrine so duhovne stvaritve, na katerih zakon podeljuje izključno pravico uporabe in izkoriščanja.

Pravice intelektualne lastnine so skupen pojem za avtorsko pravico in različne pravice industrijske lastnine.

Avtorska pravica obstaja na stvaritvah s področja književnosti, znanosti in umetnosti (čl. 5 ods. 1 Zakona o avtorski in sorodnih pravicah). Nastane s stvaritvijo. Vpis v register avtorskih pravic ni predpostavka za nastanek avtorske pravice.

Pravice industrijske lastnine obstajajo zlasti na:

- izumih (člena 10 ods. 1 in 16 ods. 1 Zakona o industrijski lastnini) – pravica na izumu se imenuje patent;
- na videzu izdelka (čl. 33 ods. 1 Zakona o industrijski lastnini) – pravica na videzu izdelka se imenuje model in
- na znaku razlikovanja ali kombinaciji znakov (čl. 42 ods. 1 Zakona o industrijski lastnini) – pravica na znaku razlikovanja ali na kombinaciji znakov se imenuje znamka.

Pravice industrijske lastnine nastanejo praviloma šele z vpisom v poseben register. Veljajo le v državi registracije, ali pa v okviru nadnacionalne organizacije, če takšna obstaja. Obstaja npr. slovenska (nacionalna) znamka, in pa znamka EU. Prva se varuje le znotraj Slovenije, druga v celi EU.

V vsakdanjem življenju so pravice intelektualne lastnine zelo pogoste, npr. različne znamke (Coca cola, Volkswagen, BMW, Zara).

Le premoženjske pravice so lahko predmet pravne oblasti.

2 Stvari

2.1 Nepremičnine in premičnine

Nepremičnine so:

- parcela (zemljišče; čl. 18 ods. 1 Stvarnopravnega zakonika);
- posamezni del zgradbe, če na tem delu obstaja etažna lastnina (čl. 105 ods. 2 Stvarnopravnega zakonika);
- zgradba, če je zgrajena na pravnem temelju stavbne pravice (čl. 256 ods. 1 Stvarnopravnega zakonika in čl. 11 ods. 2 točka. 2 Zakona o zemljiški knjigi).

Ostale stvari so premičnine.

Vendar pozor: vse kar je po namenu trajno spojeno z nepremičnino ali je trajno na nepremičnini, ali pod njo, je zgolj sestavni del nepremičnine (čl. 8 Stvarnopravnega zakonika): “superficies solo cedit”.

Če je na zemljišču (parceli) zgrajena zidana hiša, je torej hiša sestavina parcele. Lastninska pravica obstaja na parceli, obsega pa tudi hišo. Hišo zgolj zato, ker je ta sestavina parcele. Hiša sama ni samostojen pravni objekt.

To pravilo je obrnjeno na glavo pri posameznih delih zgradbe.

2.2 Sestavina

Sestavina je nesamostojen telesni predmet. Ni samostojen predmet pravic ali obveznosti.

Sestavljena stvar je tista, ki je sestavljena iz glavne stvari in vsaj ene sestavine. Primera: miza, stol. Enovita je tista stvar, ki nima sestavin ali pa je enoten kos materije. Primeri: deska, palica, krožnik.

2.3 Pritiklina

Pritiklina je premičnina, ki je po splošnem prepričanju namenjena gospodarski rabi ali oplešnanju glavne stvari.

Pritiklina je samostojna stvar. Na njej ima zato lahko pravice drugi imetnik kot imetnik glavne stvari. Na njej tudi lahko na njej obstajajo druge pravice kot na glavni stvari.

2.4 Plodovi in bremena

Plod je neposreden proizvod stvari, ki je do ločitve sestavina stvari, z ločitvijo pa postane samostojna stvar (čl. 20 ods. 1 Stvarnopravnega zakonika).

Vprašanja za ponovitev

- Kaj so: pravni posel, pogodba in izjava volje? Za odgovor glej: Pogodba, izjava volje in pravni posel
- Kaj je ponudba in kaj je sprejem ponudbe? Za odgovor glej: Ponudba in sprejem ponudbe
- Kaj je potrebno storiti, da je pogodba sklenjena? Za odgovor glej: Soglasje in nesoglasje
- Kaj je predpostavka za veljavnost pravnega posla? Za odgovor glej: Pojem predpostavk za veljavnost pravnega posla
- Kakšne so pravne posledice sklenitve veljavne pogodbe? Za odgovor glej: Pojem predpostavk za veljavnost pravnega posla
- Ali s sklenitvijo prodajne pogodbe že preide pravica, na primer lastninska pravica na stvari, na kupca? Za odgovor glej: Pojem predpostavk za veljavnost pravnega posla
- Kakšna je pravna posledica, če je predmet obveznosti nemogoč že v času sklenitve pogodbe? Za odgovor glej: Predmet obveznosti
- Ali nagib praviloma vpliva na veljavnost pogodbe? Za odgovor glej: Nagib, namen in pogodbena podlaga
- Kakšna je pravna posledica, če sklene pogodbo poslovno nesposobna oseba? Za odgovor glej: Poslovna sposobnost
- Katere so predpostavke za izpodbijanje pogodbe zaradi nedopustne grožnje? Za odgovor glej: Nedopustna grožnja
- Katere so predpostavke za izpodbijanje pogodbe zaradi bistvene zmete? Za odgovor glej: Bistvena zmeta
- Katere so predpostavke za izpodbijanje pogodbe zaradi prevare? Za odgovor glej: Prevara (zvijska, sleparija)
- Kaj je značilno za navidezno pogodbo in kakšna je pravna posledica sklenitve navidezne pogodbe? Za odgovor glej: Navidezna pogodba
- Kaj je oblika pravnega posla? Za odgovor glej: Oblika pravnega posla
- Kakšne so pravne posledice kršitve predpisane oblike? Za odgovor glej: Oblika pravnega posla
- Katere so glavne vrste predpisanih oblik? Za odgovor glej: Oblika pravnega posla
- Kaj je razlog za ničnost pravnega posla? Za odgovor glej: Vsebinske omejitve pravnega posla in njegova neveljavnost
- Kakšne so pravne posledice ničnega pravnega posla? Za odgovor glej: Vsebinske omejitve pravnega posla in njegova neveljavnost

- Kaj je oderuštvo in do kakšne pravne posledice vodi sklenitev oderuške pogodbe? Za odgovor glej: Čezmerno prikrajšanje in oderuštvo in kot posebna primera vsebinskih mej dvostranske pogodbe
- Katere predpostavke morajo biti podane, da se lahko sklene pogodba po zastopniku? Za odgovor glej: Predpostavke in učinki zastopanja
- Kdo sta stranki pogodbe, če jo sklene prva stranka po zastopniku, z drugo stranko? Za odgovor glej: Predpostavke in učinki zastopanja
- Kakšna je posledica, če nekdo nastopa kot zastopnik, čeprav za to nima pravice? Za odgovor glej: Zastopanje brez upravičenosti za zastopanje
- Kaj je zahtevek? Za odgovor glej: Zahtevki
- Kaj je ugovor materialnega prava in kakšne vrste ugovorov obstajajo? Za odgovor glej: Ugovori materialnega prava
- Kakšna je razlika med zastaralnim in prekluzivnim rokom? Za odgovor glej: Ugovor zastaranja
- Ali pravica preneha, če upravičenec uveljavlja ugovor zastaranja? Za odgovor glej: Ugovor zastaranja
- Katere vrste pravnih objektov poznamo? Za odgovor glej: Pravni objekti na splošno
- Kaj je premičnina? Za odgovor glej: Stvari
- Kaj je nepremičnina? Za odgovor glej: Stvari

Literatura in viri

1 Temeljna literatura

Cvahte Ambrož: Kaj omogoča zastopniku ravnanje v nasprotju z interesi zastopanega oziroma diskrepanca med zunanjim in notranjim zastopniškim razmerjem, *Odvetnik*, št. 103, 2021, str. 7, objava: 1.12.2021

Plavšak Nina: Skrbniške storitve notarjev kot instrument zavarovanja pred tveganjem nasprotne izpolnitve pri prodajni pogodbi, *Notarski vestnik*, str. 9, 2021, objava: 1.10.2021

Podgoršek Bojan, Skrbniške storitve pri prodaji nepremičnine, *Notarski vestnik*, str. 20, 2021, objava: 1. 10. 2021

Ratnik Alenka, Nekateri vidiki notarske hrambe denarja, *Notarski vestnik*, str. 32, 2021, objava: 1.10.2021

Samardžić Marko, Kdaj (ni)so notarske listine javne listine?, *Notarski vestnik*, 2021, str. 84, 2021, objava: 1.10.2021

Varanelli Luigi, Predpogodbena odgovornost (1.), *Odvetnik* 2020/98, str. 19, objava: 1.12.2020

Varanelli Luigi, Predpogodbena odgovornost (2.), *Odvetnik*, 2021/99, str. 29, objava: 1.03.2021

2 Komentar

Juhart Miha in Plavšak, Nina (redaktorja): *Obligacijski zakonik (OZ) s komentarjem (splošni del)*, 1. knjiga (1. do 189. člen OZ), Ljubljana 2003

3 Monografije

Brus, Marko, *Uvod v zasebno pravo, Splošni del civilnega prava*, Ljubljana 2011

Juhart Miha, Možina Damjan in ostali. *Uvod v civilno pravo*, Ljubljana 2011

Štampihar Juri, *Zasebno pravo, Splošni del*, Ljubljana 1944

4 Seznam kratic

OZ : Obligacijski zakonik (Ur. l. RS, 83/2011, s kasnejšimi spremembami)

Predlogi naslovov za zaključna dela

- Bistvena zmota kot razlog za izpodbojnost pravnega posla
- Prevara (zviijača) in veljavnost pravnega posla
- Navidezni pravni posel v slovenskem, hrvaškem, srbskem in avstrijskem pravu (nujno je znanje hrvaščine, srbsčine in nemščine, poleg slovenščine)
- Pretrganje zastaranja
- Zastaranje odškodninskih terjatev

NOVA
UNIVERZA